

10.
3
DISPUTATIONUM ACADEMICARUM,

PRIOR,

De

PRECIBUS JU-
DÆORUM ALENU LESCHAB-
BEACH, ET VELAMMALSCHINIM,

Quarum hæc, Jussu

SERENISS. AC POTENTISS. REGIS PRUSSIÆ,
EIS INTERDICTÆ, IN ILLIS VERBA BLASPHEMA, RE-
DEMPTOREM NOSTRUM CONCERNENTIA, OMITTENDA,

Quam,

DIVINA FAVENTE GRATIA,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO atq; EXCELSISSIMO PRINCIPE ac DOMINO,

DOMINO FRIDERICO
WILHELMO,

REGNI PRUSSIÆ AC ELECTORATUS

BRANDENBURGICI HÆREDE &c. &c. &c.

CONSENSU SUPERIORUM

IN ILLUSTRIBUS ALBERTINA,

publicè tuebitur,

CHRISTIANUS WILHELMSON *R*

S. Theol. D. & Profess. Ordinar.

RESPONDENTE

JOHANNE LUDOVICO BOYE,

Reg. Pruss.

IN AUDITORIO MAJORI.

Ad diem Augusti ANNO M DCC IV.

REGIOMONTI,

Typis FRIDERICI REUSNERI, SAC. R. MAJ. & ACADEM.

Typograph. Hæredum.

AUGUSTISSIMO,
SERENISSIMO *atq;* POTENTISSIMO
PRINCIPI *ac* DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO,
REGI IN BORUSSIA,
MARCHIONIBRANDENBURGICO,
S. R. I. ARCHI-CAMERARIO ET
PRINCIPI ELECTORI,
SUPREMO ARAUSIONUM PRINCIPI, MAGDEBUR-
GI, JULIÆ, CLIVIÆ, MONTIUM, STETINI, POMFRANO-
RUM, CASSUBIORUM, VANDALORUM,
ITEM IN SILESIA CROSNÆ
DUCI,
BURGGRABIO NORIMBERGENSI,
PRINCIPI HALBERSTADII, MINDÆ ET CAMINI,
COMITI IN HOHENZOLLERN, MARCÆ, ET RAVENSBER-
GÆ, LINGÆ, MELRSIÆ, BUHRÆ ET LEHRDAMI, MAR-
CHIONI VERIARUM ET VLISSINGÆ,
DOMINO IN RAVENSTEIN, NEC NON TERRARUM LAUENBURG
ET BUTAU, ARLAYÆ AC BREDÆ,
&c. &c. &c.

REGI GLORIOSISSIMO, FELICISSIMO,
DOMINO SVO CLEMENTISSIMO,

Disputationem hanc, cum calidissimo omnis Pro-
speritatis Regiæ voto,

humillimâ manu offert,
subiectissimus & humillimus servus,
JOHANNES LUDOVICUS BOYE.

כשרים:
§. 1.

Ansam de precibus Judaeorum עליון לשבח *Alenu*
Leschabbeach, & ולמשנינו *Velammalschinim*, dis-
serendi, nobis dedit SEREN. AC POTENTISS.

PRUSSIAE REX, DN. FRIDERICUS,
DOMINUS AC NUTRITIUS NOSTER LONGE CLE-
MENTISSIMUS, cujus jussu in illis, verba blasphema, quibus

Salvatorem nostrum clam ac tacite pungunt, omittenda; hæ
verò simpliciter illis interdicta. Mandatum *Augusti* nostri

typis excusum hujus est tenoris: Weil aber dabey die Ehre Un-
seres Gottes/ HErrn und Heylandes Christi Jesu/ verthätiget/
erhoben / und vor allem Volck erkannt werden muß / und zum

Preis der Majestät unsers Gottes/ weit sicherer seyn will/ das-
jenige/ so verdächtig ist/ und als Gottes- lästerlich angegeben

worden/ schlechterdings abzuschaffen / als mit Gefahr über das
ganze Land/ und alle seine Einwohner/ länger hin zu dulden;

So wollen/ setzen und ordnen Wir hiermit/ und in Krafft dies-
ses/ daß von nun an/ bis zu ewigen Zeiten/ kein Jude/ Mann

oder Weib/ Jung oder Alt/ in Unsern Landen/ bey Verlust dar-
aus alsofort gejaget zu werden / weder in der Schule/ noch in

seinem Hause die oben 'angeführte Worte des Gebehrs עליון
לשבח: שהם כורעים ומשתחוים להכל ורוק ומחבלים ללוא וישוע

Alenu leschabbeach: shehem coreim umistachavim lebevel varik,
umitpallelim le lo joshia, brauchen/ behten und aussprechen/ da-

bey ausspüeken und hinweg springen / auch den Kindern nicht
beybringen solle: Und damit man dessen so viel mehr versichert

sey/ so soll hinführo das Gebehrt עליון *Alenu*, welches sonst von
jedem in der Stille in der Schule gebehret worden/ von einem

aus der Gemeine laut und deutlich gesprochen / und von den
übrigen nachgebehret werden/ darzu Wir gewisse Aufscher ver-

ordnen wollen/ die deshalb die Jüden-Schulen öftters besuchen
wer-

A

wer-

werden: &c. &c. In alio ad S. R. Majestatis Supremos in Regimine Prussico Consiliarios Rescripto, Coloniae ad Suevum die 23. Febr. A. curr. dato, sequentia deprehendimus: Nachdem auch die Jüden noch in einem anderen täglichen Gebeyte/ so sich וּלְמַלְאֲכֵינִים *Velammalschinim* anfänget/ die Christen verkehrern/ so habt ihr ihnen sothanes Gebeyt/ und daß sie sich dessen gleichfalls/ bey Vermeydung unausbleiblicher harten Bestrafung/ enthalten sollen/ zu untersagen: Hæc cum ita se habeant, ad duo nobis in hæc Dissertatione respiciendum. (1.) An verba paulò ante adducta: *Sehebem coreim umistachavim*, &c. Redemptorem nostrum Jesum Christum respiciant? (2.) An hæretici, contra quos orant, sint Christiani, & מַלְכוּת רִגְנוּם *Regnum superbum*, quod citò in diebus suis deleri, confringi ac funditus eradicari volunt, Imperium Romanum? Nos, ut, de his magni momenti controversiis, quid judicandum sit, appareat, utramq; precationem, adjectâ versione latina, adducemus, nostramque, salvò aliorum judiciò, mentem brevibus aperiemus.

§. II. Formula primæ Fylogiæ ex libro precum, qui cum prolixo Comment. Anno Christi 1677. Amstel. prodijt, fol.

עלינו לשבח לארון הכל לתת גדולה ליוצר
בראשי שלא עשנו כנווי הארצות ולא שמנו כמשפחות
הארמה שלא שם חלקנו כהם ונורלנו ככל המינס: ו
ונתקנו כרעים ומשתחוים ומודים לפני מלך מלכי המלכים
הקביר שהיה נוטה שמים ויוסר ארץ ומושב יקרו בשמים
ממעל ושכירת עמו בנובחו מרומם: הוה אלהינו אין עוד
אמר מלכינו אפס זולתו ככתוב בתורתו וידעת הוה
והשבות אל לבבך כי ה הוא האלהים בשמים ממעל ועל
הארץ משרת אין עוד: על כן נקוה לך ה אלהינו לדארת
מהרה בתפארת עורך להעביר גוילים מן הארץ והגוילים
כרות וכרתון לתקן עולם במלכות שדי וכל בני בשר יקראו
בשםך להפטר אריך כל רשעי ארץ יכירו וידעו כל יושבי
תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון לפניך ה אלהינו
יכרעו

3
וכרעו ויפולו ולכבוד שמך יקר יתנו ויקבלו כולם את עול
מלכותך ותמלוך עליהם לעולם ועד: כי המלכות שלך היא
ולעולם עד תמלוך בכבוד ככתוב בתורתך ה' ימלוך לעולם
ועד: *Nostrium est laudare Dominum omnium, dare magnificen-*
tiam ei, qui formavit opera creationis. Quod nos, sicut gentes
terrarum, non fecerit; neq; nos, sicut familias terre, condiderit;
neq; nostram portionem posuerit, sicut portionem illarum; neq;
sortem nostram, sicut omnem tumultum vel fremitum earum. o

Nos vero prosternimus nos, & adoramus, & confitemur coram
Rege, qui Rex est Regum, Sancto illò Benedictò, qui extendit caelos,
terrarumq; fundavit, & thronus gloriae ejus est in caelis desuper, &
majestas roboris ejus inhabitat excelsa excelsorum. Ipse est Deus
noster, non alius; verè Rex noster, prater eum nullus, prout scri-
ptum in lege ejus: quare agnosces hodie, & reduces ad cor tuum,
quod Dominus ipse sit Deus in caelo superius, & super terra inferius,
nec amplius quisquam, Deut. IV. 39. Propterea in te, Domine Deus
noster, speramus, ut cito gloriam roboris tui videamus; dii sterco-
rei de terra tollantur, & idola funditus excindantur, mundus ad
regnum Omnipotentis se disponat, omnes homines nomen tuum
invocent, omnesq; impii terrae ad te convertantur. Tunc
omnes incola orbis cognoscent & animadvertent, quod tibi se in-
curvaturum sit omne genu, & juratura omnis lingua, Coram te,
Domine Deus noster, genua flectent & procumbent, & glorioso tuo
nomini magnificentiam dabunt, jugumq; regni tui omnes in se su-
scipient, & regnabis super eos in secula seculorum: quia tuum est
regnum, & in aeternum cum gloria regnabis, sicut scriptum est in
lege tua: Dominus regnabit in seculum, & aeternitatem, Exod.
XV. 18.

§. III. Locus vacuus in contextu circellò notatus, indi-
cat hic inferenda ac legenda esse verba: ׀ כורעים ׀ שהם
; ומשתחויו להכל וריק ומתפללים ללוא וישיע; quorum ver-
borum hic est sensus: *illi incurvant se, & adorant vanitatem*

4
& inanitatē, & invocant eum, qui non salvabit, vel salvare non potest. Hæc in multis ac ferè omnibus, intra centum & quinquaginta annos, excusis Exemplaribus à Judæis, vel de industria, propter metum Christianorum, ne eorum incurerent odium, gravesque pœnas aut exilium undiq; experirentur; vel Magistratûs Christiani jussu, quod imprimis in Italia factum, ubi maxima pars librorum Judaicorum est excusa, quod in Christum blasphema & injuria esse existimant, omittuntur; circellum nihilominus, relicto dimidiæ lineæ spatio, interponunt; quò à pueris ac rudioribus doctiores interrogentur, quid ibi desit, illique commodam verba deficientia illis prælegendi ac inculcandi nanciscantur occasionem. Dantur libri, in quibus, è regione defectus, in margine librorum, verba expuncta in gratiam juniorum & plebis, annotata leguntur. Ea in antiquissimis quondam libellis precum verè extitisse, hîc tanquam certum ac indubitatum præsupponimus, ac, ut opinamur, nemo nobis hæc de re item movebit, dummodò æquâ animi lance perpenderit, id non solum eruditissimos fideq; dignos Christianorum Philologos, talium codicum dominos ac inspectores apertè testari, cujusmodi Exemplar Buxtorfius habuit, Augustæ Vindel. à Judæo typographo, cui Chajim nomen fuit, Anno 1534. excusum, videatur ejus Syn. Jud. Cap. X. fol. m. 217. verum etiam ipsos Judæos ambabus nobis largiri manibus, ut R. Lipmannum in suo Nizzachon, R. Salomonem Zevi in sua theriaca Judaica, aliosq; non paucos, quorum testimonia mox infra commodiori adducentur locò. Negare interim non possumus, in priori hujus Evlogiæ parte (id est, à verbis ערבי usque ad illa: *Propterea in te speramus*, exclusivè: codices variare, inque illis modò hanc modò illam deprehendi lectionem. Wagenfeilius in Confut. Carminis R. Lipmann. fol. m. 2.8. scribit: *Se quatuor habere editiones precum Judaicarum, sed*

nul-

etissimus R. Jehuda Wezler, quò cum notitia mihi quoque inter-
 cedit, usibus nostris liberaliter concessit, pro לרתת ter in diver-
 sis locis legunt לרתת ; & pro וריק וריק toties וריק, ac dein
 והאנו substituumt אמחנו ; ומתפללים אל אל ליה וישע ;
 post משתחוים addunt ומורים ; & pro כבודו כבודו ul-
 timus constanter legit וקרו ; ומשב וקרו ; post ואין עוד אחר,
 & que sunt ejus generis alia leviora. Monemus in Codice
 MS. Norimberg. ut & Exemplari, quò Buxtorfius est usus,
 nimis vitiosè וריק pro וריק inveniri, quod sine dubio li-
 brariorum & tyothetarum incuria atque vitiò contigit,
 cæteri enim codices tùm MS. tùm excusi constanter habent
 וריק. Quod non ineptè ex ipso codice MS. Norimberg. col-
 ligitur, ubi pro כתורו כתורו malè sine sensu legitur
 ; בתורתו In Buxtorfii Synagoga Judaica Cap. X. fol. m. 217.
 verba sic sonant : קורעים ומשתחוים להכל ולריק : שהם
 קורעים ומשתחוים אל אל לא וישע ;
 nunt se, & adorant vanitatem & inanitatem, & Deo supplicant,
 qui servare non potest. Hic pro קורעים legendum כורעים ceu
 res ipsa loquitur, quippe קרע lacerare est, non se prosternere.

§. IV. Sed quid tandem sibi volunt verba : Illi incurvant
 se, & adorant vanitatem & inanitatem, & invocant eum qui sal-
 vare non potest ? Ista aliquid monstri alere, & per ea dulcis-
 simi nostri Redemptoris nomen gloriosum multùm lædi, diu
 ante nos existimarunt Viri doctissimi iique celeberrimi, va-
 nas omnes Judæorum esse tergiversationes opinati, nec for-
 san, si dicendum quod res, immeritò. Initiò certum est, quod
 Judæi Christum nudum clamitent esse hominem, qui tertiâ
 die à mortuis non resurrexit, sed in sepulchro mansit; se
 ipsum in extremâ mortis horâ servare, ac ex mortuis susci-
 tare non valuit. R. Lipmann in Carmine Memoriali apud
 Wagenfeil: in libro de telis igneis satana fol. m. CXI. in princ.
 הנתלה והנקבר ונשתנה מראיתו; היוכל להציל דבר
 שלה נוצל ביום מותו; וצעק למור עובדתי;
 Num
 suspen-

7

suspensus aliquis, sepultus inque cadaver mutatus, rem ul-
 lam liberare posset? Num id prestaret, qui ipsemet in die mor-
 tis suae liberationem nullam invenit, clamitans, Deus mi, Deus
 mi, quare dereliquisti me? Et pag. 109. Cum autem postea hic
 ab illo sejungeretur, atque vehementissimos in corpore experire-
 tur dolores, אמר ואני לבן ואני לאב execrabatur ipse
 diem nativitatis suae, amarè quiritans: *ve Filio! Ve item Patri.*
 Nizzachon Vetus quod exhibet Wagenfeilius librò citatò,
 fol. m. 155. Quod si Deus non est, sed reliquorum humanorum
 corporum instar se habet, nisi quod spiritus Patris ejus illi fuit in-
 ditus, ut in terram veniret, atque animas ex gehenna liberaret,
 tum quidem nulla cãusa erat, ut corpus Jesu magis suscitaretur,
 quam corpora reliquorum hominum; sed postquam ab eo recessit
 spiritus, debebat in pulverem converti, in modum reliquorum cor-
 porum propheticorum, &c. &c. R Isaac in Chissuk Emuna
 parte II. fol. m. 418. Num. XXVI. ad verba Matthæi Cap.
 XXVII. 46. Circiter horam nonam exclamavit Jesus voce ma-
 gna, Deus mi, Deus mi, quare dereliquisti me? ita scribit:
 הנה נס פת הודיע שהוא לא היה אלה אלה שהיה נשאר
 : הנה נס בני אדם הקוראים לאל בעת צרתם
 : se neutiquam Deum fuisse, sed fuisse instar reliquorum mor-
 talium, qui Deum tempore calamitatis implorant. In libro
 Toldos Jeschu fol. m. 20. 21. insulsam de morte ac sepultura
 Christi fingunt fabulam, quò Benevolum Lectorem re-
 mittimus. Et in eo Judæi majores suos imitantur, quibus
 Dominus sudes erat in oculis, palam docens se Dei esse Fi-
 lium, & Deum suum Patrem. Sacerdos magnus dicebat
 ipsi, adjuro te per Deum viventem, ut nobis dicas, an tu sis
 Christus Dei Filius, dicit illi Jesus: tu dixisti: veruntamen dico
 vobis: ex nunc videbitis Filium hominis sedentem ex dextris po-
 tentie, & tandem venientem super nubibus cæli. Tunc sacerdos
 magnus dissipavit vestimenta sua, dicens: omninò blasphemavit,
 quid

quid amplius opus habemus testibus, ecce, nunc audivimus blasphemiam ipsius, Matth. XXVI. 63. 64. 65. Luc. XXII. 69. 70. 71. Disputabat quodam tempore Dominus cum Judæis super Sabbatho, suâque persona & potestate: *Pater meus*, inquit, usq; nunc operatur, ideo etiam ego operor; hæc percipientes Judæi, quærebant eum interficere, ὅτι ἔ μόνον, ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατὲρ ἰδίον ἔλεγε τὸν Θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ Θεῷ, quod non tantum Sabbathum solvisset, sed etiam Patrem proprium dixisset DEum, parem se ipsum faciens Deo, Joh. V. 17. 18. Nonne Judæi sustulerunt lapides ad lapidandum Christum, audientes ex ore ejus: ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν, ego & Pater unum sumus. Et respondente Domino: multa bona opera exhibui vobis ἐ πατρί μοι, propter quale eorum opus lapidatis me? Regerebant ei Judæi: περὶ καλῆ ἔργου ἔ ποιῶσιν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἀνθρώπος ἄνθρωπος, ποιεῖς σημεῖα τῶν Θεῶν, propter bonum opus non lapidamus te, sed propter blasphemiam, nimirum quod tu, cum homo sis, te ipsum facis Deum, Joh. X. 30. 31. 32. 33. In cruce pendentem blasphemabant, dicentes: qui solvis templum, & in tribus diebus adificans: σὸσον σεαυτὸν σεῦρα te ipsum, si Filius Dei es, descende de cruce. Ἄλλως ἔσωσεν, ἑαυτὸν ἢ δύναιται σῶσαι, alios servavit, seipsum non potest servare; si Rex Israël est, descendat nunc de cruce, & credemus ipsi, Matth. XXVII. 40. 42, Marc. XV. 29, 30, 31. 32. Luc. XXIII. 35. Resurrectionem Christi tertiâ die à mortuis factam omnibus modis suppressere conabantur, datâ militibus pecuniâ, qui sepulchrum Christi custodiverant, injungendo illis: Dicite, quia discipuli ipsius noctu venientes, suffurati eum sunt, nobis dormientibus; nisi exauditum fuerit à Præside, nos persuadebimus illi, & vos securos præstabimus. Isti verò, accipientes argenteos, fecerunt, sicut edocti erant, & divulgatum est verbum hoc apud Judæos, usque ad hodiernum diem, Matth. XXVIII. 11. & seqq. Apostoli verò mendacio huic se masculè opposentes, in suis concionibus, resurrectionem Christi

Christi à mortuis omnibus modis inculcabant incredulis Judæis, Act. II. 24. 25. III. 15. IV. 10. 33. V. 30. X. 40. XIII. 30. 33. 34. 35. 37. XVII. 3. XXVI. 23.

§. V. Eò ipsò autem Judæi, vestigiis paternis in incredulitate insistentes, Christum pro nudo homine, qui tertià die non resurrexit, sed corruptionem vidit, nec seipsum servare potuit, habendo, *הכל וריק* *vanitas & inanitas*, qui *salvare non potest*, orantes designant. Quid, quæso, merus homo quàm *הכל וריק* *vanitas & inanitas*? Quia de terra sumptus in eam revertitur. Gen. III. 19. & defunctus fatò non reviviscit, sed expectandus illi decretorius dies, quò à Dei Filio suscitabitur, Joh. VI. 39. 40. 54. Si enim omnia vana ac inania, *הכל הכלים אמר קהלת הכל הכלים הכל הכל* *Vanitas vanitatum! dixit Koheles, vanitas vanitatum! omnia vanitas*, Eccles. I. 2. nec homo à vanitate & inanitate excludendus, prout dicitur: *אך כל הכל כל אדם אך הכל כל אדם* *Profectò, omnis vanitas, omnis homo; profectò vanitas est omnis homo*, Ps. XXXIX. 6. 12. *אך הכל בני אדם; utiq; vanitas sunt filii hominis*, Ps. LXII. 10. *אדם להכל רמה* *homo vanitati similis*, Ps. CXLIV. 4. *כי מקרה בני אדם ומקרה הבהמה ומקרה אחר להם כמות זה כן מורה זה ורוח אחר לכל ומורה האדם; הכל הכל* *Eò quod accidens filiorum hominis, & accidens bestie, sed accidens unum illis; dum sicut moritur unum, moritur alterum; ac spiritus unus omnibus, nec prerogativo a hominis hic est præ bestia, eò quod omnia vanitas*. Eccles. III. 19. *Hominem sibi relictum ac divinà gratià carentem, seipsum servare non posse, docet David vir secundum cor Dei, suo exemplo, scribens: אשר עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי; unde venit auxilium meum, auxilium meum est à Domino, qui fecit cælum & terram*, Ps. CXXI. 1. 2. *אמר לנפשי ישועתך אני* *להנה והישועה* *Dic anima mea, salus tua ego*. Ps. XXXV. 3.

עזרתי ומפלטִי אתה אלהי עזרתִי ומפלטִי אתה אלהי
 :תאחז: *auxilium meum, & ereptor meus tu es, Deus mi, ne
 tarda*, Pf. XL. 18. : *nam factus es auxilium mihi, ideo, in umbra alarum tuarum can-
 tabo*, Pfal. LXIII. 8. ובהמה תושיע יחיה *hominem & be-
 stiam servas, o Domine!* Pf. XXXVI. 7. אכן כיהורה אלהינו
 :תשועת ישראל: *Profec̄tō in Domino Deo nostro, salus est Israël̄is,*
 Jerem. III. 23. Si autem nudus homo est וריק הכל *Vanitas
 & inanitas*, post mortem morti subjectus manet, nec seipsum
 servare potest, quilibet videt, Judæos, Christum nudum exi-
 stere hominem, qui tertia die à mortuis non resurrexit,
 sed in cineres ad modum caterorum hominum est redactus,
 & se ipsum, in cruce pendens, servare non potuit, credentes,
 verbis וריק הכל *qui salvare non potest*, orantes intelligere.

§. VI. Deinde confirmant sententiam nostram & blas-
 phemiæ horrendæ, quas ore detestandō in Redemptorem
 nostrum evomunt Judæi. Recenset eas ex parte Lutherus
 noster in libro de Judæis eorumq; mendaciis, fol. m. 88.
 89. 90. Et in Libro de Schem Hamphoras, fol. m. 109. Idolo-
 latria, Magus & seductor populi appellatur in Mass. Sota fol.
 m. 47. Col. I. & Sanhedrin. fol. m. 107. Col. II. ubi inter alia:
 אהל זקף לבינתא והשתחווה לה אמר ליה הדר בך אמר ליה
 כך מקובלני ממך כל החושא ומחשיבני ארת הרבים אין
 מספיקין בידו לעשות תשובה ואמר מר ישו כישף והסירני
 :אחי: והרוח את ישראל: *abiit, & suspendens laterem, divino eum cultu
 persecutus est. Dixit ipsi R. Josua Perachia filius, ad meliorem
 frugem revertere, is vero respondit: sic à te ipso didici, quisquis
 peccat, & complures ad peccandum inducit, ei non conceditur sa-
 cultas pœnitentiam agendi. Atq; hoc est, quod vir quidam celebris
 testatur, Jesum factum esse Magum, seductorem & corruptorem
 Israëlitarum; vide Deut. XIII. 7. 10. II. Mass. Sanhed. Cap. VII.
 fol. m. 67. Col. I. רשׁי in Alphasiunt Cap. IV. Berach. Edition.*
 Sa-

17

Sabionett. Abarbanel in Maschmia Jeshua, fol. m.3. ad verba Num. XXIV. 25. In Mass: Schabbas fol. m. 104. Col. II. in medio, somniant artes magicas, quas in Ægypto didicerat, in Judæam reversum, exercuisse. כן סטרא הוציא כשפים ממצרים. De Stadæ filio legendi Buxt. in Lexic. Talmud. in voce סטרה fol. m. 1460. & in voce פנרירה fol. m. 1755. Wagenfeil. in Confut. libri Toldos Jeshu, fol. m. 16. 23, & seq. Vorstius in Observat. ad Chronolog. David Ganz. fol. m. 263. De eò in Sanhedrin fol. m. 67. Col. I. ita: כן עשו לכן סטרא בלוד ותלאוהו בערב הפסח: *Sic fecerunt filio Stada in Lud, & suspenderunt cum in Vespera Sabbathi.* Antequam suspenderetur, præco quadraginta diebus illum præcessit, invitans quoslibet, ad ejus Patrocinium, qui processus describitur in Sanhed. fol. m. 43. Col. I. ante finem: והתניא בערב הפסח תלאוהו לישו והכרו: ווציא לפניו מ יום ווצא ליסקל על שכושף והיסית והיריח את ישראל כל שידע לו זכות יבוא וילמד עליו ולא מצאו: *tradunt magistri, vesperâ Paschatis suspenderunt Jesum, & præco ante ipsum præcedebat quadraginta diebus, clamans: exit Jesu ut lapidibus obruatur, eò quod fascinavit, seduxit, & impulsit Israhælem: Quicumq; in ejus patrocinium aliquid potest proferre, is prodeat atq; pro illo doceat. Cùm verò nullum pro ipso invenirent meritum, suspenderunt illum Vesperâ Paschatis.*

S. VII. Dantur alii quoque recentiorum seculorum scriptores, ductum diaboli Patris mendacii sequentes, quorum libri hujusmodi abominandis flosculis scatent. Autor Nizzachon Veteris fol. m. 51. verba Mosis Deut. XIII. 7. *Si incitet frater tuus, filius matris tue, hunc in modum malitiosè pervertit: זהו ישו שכפר באביו ואמר שיש לו אם ולא אב או הוזהר בן אלהים והוא עצמו אלוה ועליו אמר משה ל*

B 2

תאבה

האבה לו וגומ' עד בראשונה להמיתו ונו וכן עשו לו אבותינו ותלאוהו *hic Jesus innuitur, qui Patrem suum inficiatus est, dixitq. se matrem tantum habere, nequaquam verò Patrem; aut se Dei Filium esse, imò ipsum Deum. Caterum, de eodem pronunciat Moses, v. s. ne acquiescito illi &c. usq. ad illa: prima esto ad morte illum afficiendum, &c. Id observarunt Majores nostri, illumq. suspenderunt.* Et pag. 34. ad verba Exod. VIII. 3. *& fecerunt similiter magi, Satanæ instinctu ita blasphemat, כל מה שעשה ישו עשה על ידי כישוף כי כתוב בעון גילון שהיה במצרים ב שנים ושם למר הכישוף כראמינן עשרה קבן כישוף ירדו לעולם תשערה נמלדה מצרים ואחרת כל העולם:* *quicquid Jesus fecit per artes magicas fecit, scriptum enim in Evangelio eorum, ipsum biennium in Aegypto exegisse; & ibi artem magicam didicit; unde in Kidduschim fol. m. 49. Col. II. dicimus: Decem Cabi incantaminum descendere in mundum: novem ex eis sibi abstulit Aegyptus, unum orbis reliquit.* R. Isaac Ben Abraham in אמונה חזק seu munimine fidei, Parte II. Num. LXV. ad Cap. VIII. Actor. fol. m. 452. גם מכאן ראוינו גם לאותורת ישו שהיו נעשים בכישוף ולפיכך הפתאים הנפרתים אחריו השבחו כמו כן לאלהי כאשר אתה רואה היום: *ecce, hinc depromas argumentum etiam adversus Jesu prodigia, quæ arte magicâ fuere peracta, ac ideò homines simplices, qui eum sectabantur, similiter ipsum Deum credebant, ceu hodiernum evenire videmus.* Conferri cum his quæ diximus possunt, Mass. Calla fol. m. IX, Col. II. Mass. Gittin fol. m. 57, Col. I. Buxtorf. in Lex. Talmud. fol. m. 1184. Wulfer. in Animadv. ad theriac. Judaic. fol. m. 42. 43. Vorst. in Observ. ad Chronologiam David Ganz, fol. m. 265. Bartolocc. in Bibl. M. Rabbinicâ, tomo II. fol. m. 155. R. Jechiel. in Disput. cum Nicolao, fol. m. 16. Blasphemias hæc recensendò, nihil contra fundamentum Prophetarum & Apostolorum, cujus lapis angularis Jesus Christus est, nosque ei superstructi sumus, Eph. II. 20.

II. 20. suscepimus; totò enim eas abominamur corde ac pectore, & utinam nunquam lucem aspexissent, sed æternis sepulcræ mansissent tenebris. Expedit interim Christianis, imprimis Sacræ Theologiæ Cultoribus, nosse Judæorum detestandas Blasphemias, crassam cœcitatem, & amentiam stupendam, ut tantò majores Deo referant gratias, quod in gremio Ecclesiæ, extra quam nulla est salus, sint nati, scòpulosque Judaicos omnibus declinent viribus, ne vel ipsi, vel alii naufragium animæ patiantur. Unde & beatus noster Lutherus, religioni sibi non duxit, etiam in vernacula maximam partem probrorum, quæ in divinam majestatem jaciunt, operibus suis insèrere.

§. VIII. Sed ecce quantis hæc nostra prematur assertio difficultatibus, ab utroque contradicentes habemus latere: à sinistris Judæos, à dextris Christianos, qui numerò & pondere Argumentorum contra nos pugnant. R. Gedalias in Schalscheles Hakkab. fol. m. XVI Col I in medio: יהושע בן שטח קבלו מיהודה טכאי ונתאו הארכלי שנת ג' אלפים תרכא לבריאה שהיא שנת ריג לבנין הבית זה יהושע אינו המלמד תורה לתלמיד הרמזו כמו שחשבו קצת האנשים אבל היה אחר כימי תלמידי הלל ושמוי כמו ע שנים: *Josua filius Perachie, & Simeon filius Schetach, acceperunt* (Legem scilicet oralem) à *Juda Thabao, & Nethao Arbelita*. Circa annum, ab orbe condito, ter millesimum sexcentesium & vigesimum primum, qui est annus conditi templi, ducentesimus decimus tertius. Iste Josua, non erudit discipulum illum notum ac cognitum, ceu quidam opinati sunt, sed ille fuit alius, vixitq; circa tempora discipulorum Hillelis & Schammai, septuaginta annis ante templi nostri excidium, tum enim mira ista acciderunt. Vid. Zemach David ad Ann. 3560. Parte I. fol. m. 21. Col. I. R. Salomon Zevi in sua theriaca Judaica, Cap. I. §. VII. fol. m. 15. & seq. quam Leberidi

beridi Samuelis Frider. Brenzii opposuit, decem firmissimis, ut ille censet, argumentis probat Jesum Talmudicum alium fuisse à Jesu nostro Nazarano. Inter Christianos hæc sententia suos invenit defensores, Petrum Galatinum lib. 1. de Arcanis Cathol. Verit. Cap. VII. fol. m. 25. *concedendum utiq;*, inquit, *multa mala atq; turpia in Talmud de Jesu Nazarano dici, non autem ea de Jesu nostro Salvatore, sed de alio quodam referri, &c. &c.* Et Schickardum, qui in præmio Tarich præmissio, fol. m. 83. ita scribit: *Non possum quin obiter hic redarguam errorem publicum, quò creditur Jesu Nazarano supplicium in Talmude narrari; cum tamen is longè fuerit alius, & omnes circumstantie vehementer dissideant, ut max demonstrabo.* Id pag. 84. & seq. usque ad 96. septem rationibus stabilire annitur.

§. IX. Sed contrarium nobiscum multi ex Judæis & Christianis tuentur; de Christianis res manifesta est, ex illorum autem ordine, ut jam nihil dicamus de iis, quos Vorstius in Observ. ad Chronologiam David Ganz fol. m. 267, 268. citat, laudamus R. Abrah. Zacutum in Juchasin fol. m. 16. Col. II. יחושע בן פרחיה וזאת היא הכת וכו' והאמר שנויר אותו האיש בשנת ד' למכות ינאי השני הוא אלכסנדר והנה שנת רסג לבנין הבית ושנת נא' לחשמונים שהוא שנת ג' אלפים ותרגא ליצירה אף על פי שהם אומרים שנויר בזמן הורודוס אכד החשמונים שנת תשס ליצירה ושנתל' לה שנים קודם החרבן בן לב שנים כוונתם לבזותינו ולומר כי מיד במהרה קודם מ שנה נחרב הבית בעון מה שעשינו לו: *vera est traditio majorum, illum virum, discipulum fuisse Josue filii Perachie. Atque hæc est secta &c. Tenendum igitur, omnino virum illum natum esse, annò quarto regni Jannai secundi, qui & Alexander dicitur, hoc est, annò ante excisum templum ducesimò sexagesimò tertio, & annò quinquagesimò primo, regiminis*

giminis Chasmonæorum, qui est annus orbis conditi, supra ter millesimum sexcentessimus septuagesimus & unus. Quamvis ii, qui ejus nomen profitentur, dicant, ipsum imperante Herode, servò illò Chasmonæorum, anno post orbem conditum, ter millesimò, & supra septingentesimum sexagesimò natum esse, fuisseque suspensum annis triginta quinque ante templi excidium, cum ageret etatis annum trigessimum secundum. Intentio illorum est, ut nobis illudant, dicantque, ob scelus, quod adversus eum patravimus, illic ac cito ante quadragesimum annum, templum fuisse excisum. Ad hunc locum digitum intendit R. David Ganz, in Zemach David parte II. fol. m. XIV. Col. II. in medio: ובכספר

ווחזין דף ז' כתב שנוהר בשנת ג' אלפים ותרעה: & in libro Juchasin pag. 17. scribit autor istius libri, Jesum Nazarenum natum esse, anno ter millesimò sexcentessimò septuagesimò primò. Ubi quoque refert, se in libro Schebeth Jehuda invenisse, eòdem annò Salvatorem nostrum natum. Verba, ex Ebræo in latinum versa à Georgio Gentio, fol. m. 263. Fdit. Amstel. 1680. hunc fundunt sensum: ut, ut est, (ita Pontifex Romanus ex mente Judæorum, cum quibus disputat) cum Servatore nostro ita comparatum est, ut ipse multò ante Hierosolymitanum excidium natus sit. Natum enim esse constat, (scil. ut vos vultis) à mundo condito, ter millesimò, sexcentessimò septuagesimò primò. Excidium verò sacre adis in annum ter millesimum, octingentesimum, vigesimum octavum incidit. Adcò ut Servator noster, centum quinquaginta septem annis, ante sacra adis everisionem natus fuerit. Quam sententiam Vidæus Papæ respondens, approbat. Tandem Ganzius I. cit. observat secundum librum Jafchan Nofchan Abram Northem: שמתה לדתו קודם שנת תרעה עור נג' : nativitatem Christi quinquaginta tribus annis amplius, ante annum 3071. contigisse. Autorem libri עור נג' יסר, qui Cap.

rit, secus enim si foret, quomodo permissuri erant sanctissimi sacerdotes Aaronis progenies, ut illuc ingrederetur? Proinde manifestum est, eum ope impuri nominis & magicâ arte patrâsse ista omnia. Quid clarius hisce? האיש הזה בן מורת הויה שמטעה את הכוהנים אחריו: הויה מכשיל ומטעה את הכוהנים בכושף; אמרתם עליו, pag. XI. dixit Regina, האיש הזה מכשף הויה: dicitis hunc virum magum esse; annon his meis oculis vidi ipsam patrantem miracula instar filii Dei? At sapientes respondere & dixere: כי בוודאי הוא מכשף הויה est certo certius magus. Pag. XVIII. calumniatur Christum ex ligno non potuisse suspendi, nam omnia fracta rumpebantur, quod incantasset omnia ligna; tandem cadaver ejus è brassicæ caule ingenti, quem fascinare non valebat, suspensum. Legendus hic Beatus noster Lutherus in libro Schem Hamphoras, fol. m. 109. & seq. qui sacrilegas hasce blasphemias ex parte I. Cap. XI Perchetti desumpsit. Tale ante nos de hac controversia judicium tulit, Sidus orbis eruditi Germaniæ fulgidissimum Wagenfeilius in Con-
 futatione Libri Toldos Jesu, cujus fol. m. 23. sunt sequentia: Atque sanè jam dudum coëgit aliquos Judæorum ipsa res, ut negarent, Jesum nostrum uspiam in Talmude designari, ceu docui in Sota pag. 103, & seq. pertinentque huc imprimis Acta Disputationis R. Jechielis cum Nicolao, que supra exhibuimus. Verum, qui sic animati sunt, necesse est librum toldos Jeschu penitus rejiciant. Quotquot enim eum in pretio habent, nec fidem illi derogant, iis hæc ad elabendum præclusa est rima, cum nefarius iste libellus ad Talmud pro vocet, atq. palam indicium faciat, ejus Jeschu fabulam se enarrare prolixius, de quo Gemarici quoq. aliqua eradere cæperint.

§. X. Nec mirum Dominum à Gemaricis, eorumq; se-

C

qua-

quacibus, tot ac tantis blasphemis peti, cum scripturae sacrae eisdem ferè Majores Judæorum, Christo in terris viventis objecisse, satis clarè ac perspicuè doceant, Matth. IX, 34. XII. 24. XXVI. 65. XXVII. 63. Marc. III, 22. Luc. XI. 15. Joh. VII. 12. VIII. 48. Justinus Martyr in Dialogo cum Tryphone Judæo fol. m. 296. de Judæis tempore Christi viventibus: *αὐτῶν ἑνὸς αὐτῶν ἐπίκλησιν λέγειν, μαγιστῶν, magum cum atq; plebis seductorem nominare audebant.* Lactantius Lib IV. Divin Instit. Cap. XV. mox in princ. fol. m. 395. *Veniamus ad opera illa miranda, quæ cum essent cælestis indicia virtutis, magum Judæi putaverunt.* Et cap. XIII. Ejusd. libri, fol. m. 390. ait, ergo, Apollo, illum fecisse quidem opera miranda, verum non divinam virtute, sed magicam. *Quid mirum, si hoc Apollo veritatem ignorantibus persuasit, cum Judæi quoq; cultores (ut videbantur) summi Dei, idem putaverint, cum ante oculos eorum quotidie fierent, illa miracula, quæ eis prophete futura prædixerant, &c.* Chrysostomus in Cap. XII. ad Ebræos, Hom. XXVIII. fol. m. 1834. *Cum aliquid passi fuerimus, Christum cogitemus. Quare? quia tota vita ejus probris plena fuit. Etenim semper audiebat, quod insanus esset, & seductor & Magus. Et nunc quidam dicebant Judæi, non, inquit, sed deducit populum. Et iterum: seductor ille dixerat adhuc vivens, quia post triduum resurget. Iterum eum de arte magicâ criminabantur, dicentes: in Beelzebub expellit demonia, & quia insanit & demonium habet. Nonne benè dicimus, inquirunt, nos, quia demonium habet, & insanit? -- -- -- Docens quæ ad veritatem pertinebant, audiebat quod seductor esset; & demones excludens, demonium habere dicebatur; & omnia mala subvertens magus appellabatur, sic quippe eum sæpius accusabant.* Conf. Homilia ejus IV. de laudibus Pauli, fol. m. 1072. 1073.

§. XI. Manet proinde firmum fixumque Talmudicum Jesum nullum alium esse quam Jesum Nazaranum, quem per

per ludibrium & approbrium appellant, מוכה עין סומ בכ, וְשִׁנְרוֹן בְּצֹמֵה רִתְחָרָה: Voces hæ blasphemæ, quas contra Christum, tartareo effutiunt ore ac pectore, longè graviores sunt illis, Christum esse ריק הבל vanitatem & inanitatem, & salvare non posse. Non ineptè ergo inde inferitur, Christum, qui Judæis talis est, in precibus etiam illis, per ריק הבל, & qui salvare non potest, intelligendum. Sed audiamus quid hac de re sentiat Megalander noster Lutherus, in suo libro de Judæis eorumque mendaciis, tomò VIII, Jenensî fol. m. 98. Col. II. ea hic non sunt negligenda, ita verò sanctissimus ille Vir: Die Jüden lästern und fluchen/ immer für und für/ GDt den Vater unser aller Schöpffer/ eben in dem/ daß sie seinen Sohn IESum von Nazareth/ Marien Sohn - - - lästern und fluchen; nennen ihn Hebel vorik, das ist/ nicht allein einen Lügner und Falschen/ sondern die Lügen und Falschheit selbst/ ärger denn der Teuffel selbst. Et pag. 99. Col. I. Ihr Lob/ Danck/ Gebeth und Lehren/ ist eitel Gdteslästern/ Fluchen/ Abgötterey/ weil ihr Herz und Maul/ GDt den Vater/ Hebel vorik nennen/ wie sie seinen Sohn unsern HERN IESum nennen. Denn wie sie den Sohn nennen und ehren/ so ist der Vater auch genannt und geehret. Pag. 95. Col. I. Wenn du stehest oder gedencst an einen Juden/ so sprich bey dir selbst also: Siehe/ das Maul/ das ich da sehe/ hat alle Sonnabend meinen lieben HERN IESum Christ/ der mich mit seinem teuren Blut erlöset hat/ verflucht/ und vermaledeit/ und verspeiet. Denique pag. 117. Col. II. in libro de Schem Hamphoras, &c. his utitur verbis: Ich kan solches nicht anders verstehen/ denn daß sie hiemit/ in dem sie unsern HERN IESu Christo/ Lügen/ Verführung/ Irthumb/ Abgötterey/ Lästern/ und alle Greuel auflegen/ GDt selbst zum Teuffel/ ja zum Knecht aller Teuffel machen/ der alles Ubel/ was der Teuffel wil/ helffe thun/ stärken/ vollbringen/

bringen/ Lust und Liebe habe arme Seelen zu verführen/ &c. &c. Pondera hæc sunt verborum, quibus organon Dei electum, gravissimè in Apellas propter Hevel varick aliasque blasphemias, Zelò Domùs Dei fervens, invehitur. Quod nec inter Judæos aliqui dissentent, vocem וריק pro nomine ישו positam esse, eo quod in numeris tantundem conficiat, quantam summam nomen Jeschu continet, si literarum fiat computatio, concedentes. Nam וריק per gematriam valet 316, totidem ישו. Wulferus in Animad. suis ad Theriac. Judaic. Cap. V. §. IV. fol. m. 311. refert autorem Commentarii ad Machsor Norimbergense, codicem membranaceum quadringentorum penè annorum, וריק in Dominum Jesum torquere. En ipsa hominis verba: וריק בנמ ישו הברל בנמ זל כלומר זל ומזולל הוה ישו טמא: *nomen וריק tantundem numeris conficit ac ישו; & per gematriam, literarum computatione facta, idem valet, quod זל; quò quidem vilis & abominabilis ille Jesus, homo impurissimus innuitur.* Testimonium hoc bene notandum, cum ex propria suorumque fratrum, à quibus sine dubio hoc arcanum expiscatus est, loquatur mente. Major itaque hîc habenda fides conversis Judæis, inter quos aliqui inveniuntur, qui cum iis, etiam Christiani facti, quàm familiariter conversantur, odiò eorum non flagrant, sed potius miserum eorum statum acerbis deplorant lacrymis, & nihil magis in votis habent, quàm ut fratres eorum וריק אפוקא, ad ovile Christi adducantur, quàm insensibilis Christiani nominis hostibus Judæis, licet eos minimè audiendos esse dicant, qui voce unanimi affirmant, tacitè omninò Christum verbis iis notari. Quàm gravi enim sacramentò, conversus quidam Judæus Pragensis, Deum severissimum, omniscium & justissimum judicem contestatus id affirmavit, Legi meretur Wulferus in Notis ad Cap. 1. Mischna: v. Schekalim, fol. m. 41. Non

Non displicent nobis, quæ Antonius Margarita conversus Judæus, in libello germanico de fide Judaica, fol. m. 306. & seq. preces וי"ע expendens, posteritati reliquit. Is adductis verbis: *illi incurvant se & adorant vanitatem & inanitatatem, &c.* hæc subjecit: Wenn sie diese zehn Worte beten/speien sie dreymahl wieder Christum und seine Gläubigen aus. Es bedarff hie keiner weiteren Erklärung/denn ein jeder Verständiger greiffet es mit den Fingern / daß sie hie klärllich wieder die Christen und Christum behten. --- Sein Nahme heist auf Ebreisch וישׁ Jesus / ein Heyland / der das Volck von ihren Sünden heilet und hilfft/Matth. I. Wenn sie demnach unter den 10. Worten sprechen: Die sich bücken und neigen vor einer Thorheit und Eitelkeit / meinen sie mit diesen Worten / Thorheit und Eitelkeit / den köstlichen Nahmen Jesu. וישׁ machet in der Hebräischen Zahl 316. gegen dem haben sie in den obgemeldten 10. Wörtern / ein Wort das פ"י auf deutsch / eitel heisset / daß auch in sich hat 316. in dieser Zahl; damit wollen sie zuverstehen geben / daß wo Jeschu nur genennet werde / nichts denn Eitelkeit / Nichtigkeit und Thorheit verstanden werde.

§. XII. Excipit contra hæc R. Salomon Levi, in sua Ther. Jud. Brenzii pelli serpentinae opposita, Cap. V. §. 4. fol. m. 192. וי"ע, וי"ע per gematr. est וישׁ, etiam, cum mox sequatur: וישׁ יקר בשמים & thronus glorie ejus in caelis, vox יקר significabit וישׁ, quia ea tantundem in numeris conficit ac nomen וישׁ. Proinde si valet, à numerorum identitate petita ratio, fatendum nobis foret, Jesum sedere in caelis supremis; quod agnoscere non Judæi hominis, sed Christiani est, H. I. Sed supra audivimus, plurimos codices MS. & excusos pro וישׁ יקר constanter legere וישׁ יקר; & Judæi ipsi monent hanc lectionem illi præferendam, ne fateri cogantur וישׁ in supremis caelis sedere ac regnare. Ita Autor Comment. ad Machsor Norimbergensē teste Wulfero in

juxta illud: donec veniat Schilo, Liber antiquissimus בַּר שִׁילֹה
: זה מלך המשיח; Schilo est Rex Messias. Ex posterioribus id approbarunt רְשֵׁי רִיקָא Bechai aliisq; Baal Hatturim ad h. l. בָּרָא שִׁילֹה בְּגִמְטַת מְשִׁיחֵי; *veniat Schilo per Gemat. est Messias*. Et forte singulari Dei providentiâ pro כְּבוֹדוֹ יְקָרוּ in quibusdam Exemplaribus יְקָרוּ מִיִּשְׁבֵּי legitur, ut, cum Christum summò dedecore per הַבֵּל וְרִיקָא afficere voluerint, vel tacite & invitè Christi thronum gloriæ cœlum esse, ac ad dextram Patris sedere, confiterentur, prout scriptum : נָאֵם יְהוָה לְאֹדְנֵי שֶׁב־לְיָמֵי עַד אֲשֶׁת אֵיבֹךְ הָרוֹם לְרִגְלֶיךָ; *dixit Dominus Domino meo, sede ad dextram meam, usq; dum psuero, inimicos tuos scabellum pedum tuorum*, Pf. CX. 1.

§. XIII. R. Lipmann. in suo Nizzachon Num. 347. fol. m. 191. & 192. telum hoc ita declinat; disputat ibi contra Judæum ad Christi doctrinam conversum, quem contra Judæos ita loquentem introducit: מִשְׁתַּחֲוִים לְהַבֵּל וְרִיקָא וְזֶה בְּגִמְטַרְיָא יֵשׁוּ *vos dicitis in precibus Alenu leschabbeach, qui incurvant se coram vanitate & inanitate, ubi vox וְרִיקָא per gematriam est יֵשׁוּ*. Huic dubio ita occurrit, ut dicat, Salvatori nostro neque à Christianis, neq; à Judæis nomen יֵשׁוּ attribui: כִּי בְּלִשׁוֹנָם sunt verba ejus, *nam ab illis vocatur Jesus, à nobis verò Jeshua*. Asserto huic mendaci ac impudenti contradicunt scripta, partim propria, partim aliorum Rabbimorum, v. C. Nizzachon vetus, disputatio R. Jechielis cum Nicolao, itemque disputatio R. Mosis Nachmanidis cum fratre Paulo, Liber Munimen fidei R. Isaaci, Liber toldos Jeshu, Zemach David, R. David Ganz, R. Abarbanel, רִיקָא אֵעֵ, רְשֵׁי יֵשׁוּ, imò ipsum Talmud; nullus certè in omnibus hisce aliisq; libris occurrit locus, ubi Salvator noster ab illis יֵשׁוּ vocetur. In summum ejus contemptum ac infamiam semper יֵשׁוּ detractâ literâ ׀ scribunt, ad innuendum, eum nil

minus

minus quàm Salvatorem existere, (prout rotundè fatetur Elias Levita in suo Thisbi fol. m. 151. ולפי שהיהודים אינם מודים שהוא היה המשיע לפיכך אינם רוצים לקראו ישוע והפילו העין וקורין לו ישו; *Et quia Judæi non credunt, quod ipse sit Salvator ille promissus, idcirco nolunt ipsum vocare ישוע, sed tollunt Aïn literam, & pronunciant ישו, id est, Jeschu*) nomenq; ejus, quod execrantur, sub cœlo penitus delendum. Nam ישו per totam Asiai est, *deleatur nomen ejus, & memoria ejus.* Ne hæc Judæis affingere videamur, en verba ex libro blasphemo, toldos Jeschu fol. m. 6. וקראו את שמו; *vocabant nomen ejus Jeschu, indicium facientes, dignum esse, cujus nomen & memoria pereant.* Et Buxtorfius in Abbrev. in ישו fol. m. 102. sequentia narrat: *mibi ante paucos annos hæc de re cum quodam Judæo conferentj, immò, respondit, non sic tantùm explicatur (scil. ימח ויזכר ישו שקר & יתועבה J. sus mendacium & abominatio. Quis ad hæc toto peccatore non exhorrescat? Et tamen hæc dicuntur inter recutitos istos, & feruntur, nemine Christianorum ad id advertente. Vixit iste Judæus Francofurti & Hanovie, ubi Anno 1616. ivit ad infima terre.* Sed ut ad R. Lipmannum revertamur, satis audacter is pronunciat, in Talmude, Jesu Nazarani nullam planè mentionem fieri, ita l. cit. pergens: ותשובתו זו שייכרה לומר להם על כל הגירות שנאמרות בתלמוד על ישו ואמור להם שאין זה יושב גם הוכיחו פרוי להם ששני ישו היו שהיו ישו שמאמינים בו הורו בימי הולנו המלכה שקורין לה אלינה כמו שפיר בדניאל בסמן שלב ודיא היתה בוכי הלל כמו ששנינו בנזיר ומיתו ליה בפך רשבת וישו הנזכר בתלמוד היה בימי ר יהושע בן פרחיה כדאיתא בפך חלק ובמסכ סוטה והלל היה כמה דורות אחר ר יהושע בן פרחיה כדאיתא במסכת אבות: & responso hæc idonea est, ut dicatur illis propter omnes narra-

tiones,

tiones, quæ dicuntur in Talmude de Jesu. Dic, quæso, illis hunc non esse illum Jesum. Sapientes Parisini quoq; docent eos, duos fuisse Jesus. Nam ecce Jesus, in quem credunt, fuit diebus Helenæ reginæ, quam vocant Elenam, prout exposui in Daniele Numero 332. Illa autem vixit diebus Hillelis, prout docemus in Nasir, & adducitur Capite I Schabbas. Jesus autem, cujus mentio fit in Talmude, fuit diebus Josuæ filii Perachia, prout dicitur in Capite Chelek, & in Mass. Sora. Hillel autem floruit aliquot generationibus post R. Josuam filium Perachia, prout est in Mass. Abos. H. I. Sed quàm vana hæc ejus sit responsio, ex paulò ante dictis, ubi evicimus Talmudicum Jesum, esse Jesum quem Christiani colunt ac adorant, ad oculum patet. Imò sibi ipsi est contrarius; hic negat Salvatorem nostrum tempore Josuæ filii Perachia floruisse, ad locum verò Danielis IX. 24. Num. 332. fol. m. 181. quò nos remittit, asserit, eundem diebus Josuæ filii Perachia vixisse, scribens:

וגם מפורש בפרק חלק שהנוצרי הויה בימי ר' יהושע בן פרחיה, ונולד שנת ד' לונאי המלך הנקרא אלכסנדרוס רנב
 clarum quoq; est ex תרשו לציורח: לבנין הבית וג' אלפיס
 Capite Chelek Jesum Nazaranum fuisse diebus Josuæ filii Perachia, & natum esse annò quarto Regis Jannai, qui vocatus fuit Alexander, ducentis quinquaginta duobus annis post adificationem templi, & ter millesimo sexcentesimo decimo quinto anno à creatione. Cætera adducere angustia pagellarum prohibet, cùm sint prolixiora.

§. XIV. Satis, nisi fallor, sententiam nostram stabilivimus, atque à variis dissentientium vindicavimus exceptionibus; nunc paucis examinanda nobis veniunt Argumenta Judæorum, quæ contrarium syadere videntur. Primò provocant ad Josuam filium Nun, quem autorem hujus Eulogiæ fuisse contendunt. Hic videns cultum Idololatricum incolarum terræ Canaan, qui relicto verò Deo, varia sibi erexerant idola, homines loco Dei coluerant, solem, lunam,

D

stellas,

stellas, omnemq; exercitum cœli adoraverant, commodam
 naustus occasionem, idololatriæ vanitatem ostensurus, corda
 populi DEI ad præceptum Domini: לא יתיה לך אלהים
 לא יתיה לך אלהים non sint tibi dii alii ante facies meas, Ex.
 XX. 3. tantò arctius alligaturus, ac ab idolis gentium omni-
 bus modis retrahendus, preces hæc, ut illi volunt, concin-
 navit, præ singulari, quâ conspicuus erat, humilitate, sup-
 pressò nomine; quod tamen inversò literarum ordine in
 ipsâ prece, in principiis versuum, indigitari censent,
 v. c. in verbis יהוה אלהינו ipse Deus noster, habes ה; in
 : ונאחזו כרענום & nos incurvamus nos, occurrit ו; in
 : עלתו עמנו quod non fecerit nos, observandum ע; in
 : לנשכח nostrum est laudare, latet נ; literæ hæc composi-
 tæ expriment nomen יהושע Josua. Ita R. Salomon Zevi in
 Theriaca Jud. Cap. V. §. IV. fol. m. 292. ipse, inquit, Josua
 hanc precatiunculam contra Cananeos composuit, qui idola co-
 lebant, ac coram vanitate & inanitate se incurvabant, aliquot
 ante Christum natum annorum millibus. Autor. Comment. ad
 Libr. precum ad h. l. fol. m. 37. 38. הפלה זו יהושע בן
 נון יסדה כשנכנסו ישראל לארץ וכבשו כרכוב
 ומחוזות והארץ יהושע עצמו הנגים מעשרה ידו אדם
 ויסד השבח הזה והתחם שמו למפרע בראשי החרוזות
 מרוב ענות שהיתה בו כרוי שלא יבינו הכל שהוא יסדה עלינו:
 preces hæc composuit Josua filius Nun, postquam Israël a terram
 Canaan ingressi essent, & sibi subjecissent urbes & fortalitia. Videns
 itaq; Josua idola gentium esse manuum humanarum opus, prece-
 tionem hanc laudis fundavit. Consignavit nomen suum, præ nimia,
 quâ pradicus erat, humilitate, in principiis versuum inver-
 sarum ordine, ne omnibus, quod eam concepisset, per speculum esset.
 R. Hirz in suo פירוש של עלתו של יהושע משה
 איש האלהים וסדרו כשנכנסו לארץ ישראל הקדושה ראה
 ה' כי חוק הגני הכל המה ואיליה תותה
 היה

27

הוֹדוּ הוֹשֵׁעַ עֵינֵי וַיִּסַּךְ עָלֵינוּ לְשִׁבְחָהּ כְּשֵׁם הוֹשֵׁעַ וְלִמְפָרְעֵהּ
 הוֹיָה אֱלֹהֵינוּ וְאִנְחָנוּ כְּרַעֲיָם שְׁלֵא שִׁבְחָהּ עָלֵינוּ לְשִׁבְחָהּ:

Josua minister Moſis Viri Dei compoſuit preces has; nam ingreſſus terram Iſraël ſanctam, vidit ſtatuta gentium eſſe vana, earumq; idola inania. --- --- --- Josua humilis fuit, & compoſuit Evlogiam Alenu leſchabbeach, nomine ſuo Josua adjecto, quod inverſo literarum ordine, hæc referunt voces, הוֹיָה וְאִנְחָנוּ שְׁלֵא, עָלֵינוּ; Præter hos alios citat Wagenſeil. in Confut. Carminis R. Lipmann fol. m. 221. & ſeq. Et Wolf. in Animadv. ad Theriae. Judaic. fol. m. 310. 311. Hæc ſi vera eſſent, funditus ſubrueretur & corrueret noſtri ædificii ſtructura. Ut igitur illa ſalva ac inconcuſſa contra hunc arietem conſervetur, illi murum hunc aheneum opponimus, ſolido argumento probari non poſſe, Joſuam hæc concepſiſſe preces. Nomen Joſuæ ordine retrogrado literarum contineri in iis, merum eſt figmentum judaicum. Et hæc inſulſa ratio, non tam contra nos, quàm noſtros pugnat adverſarios quoniam primam literam nominis Joſuæ eruere inde nequeunt. Nuſpiam, in ſacris literis Joſua Ben Nun, הוֹשֵׁעַ, ſed יהוֹשֵׁעַ appellatur; & ſtante hæc hypotheſi, meliori jure hæc oratio Prophetæ Oſeæ uni ex duodecim Prophetis, cujus nomini hæc literæ הוֹשֵׁעַ exactè reſpondent, vindicæ retur. Et ſi ea tantam ſpirat antiquitatem, cur ante & poſt natum Chriſtum ad mille, ducentos & quod excurrit, annos, nemo illam neque Judæorum neque Chriſtianorum, ſi benè memini, nec Talmud ipſum, in quo etiam minutiffima quæque ad antiquitatem judaicam ſpectantia, ac in quibus Judæi gloriari ſolent, recenſentur, Joſuæ adſcribit; cùm tamen recentiorum precum בִּרְכַת הַמִּינִים & שְׁמֵחַ עֶשְׂרֵה אוֹתוֹרֵי, longè minoris authoritatis Joſuâ, in eo laudentur. Notabilis occurrit locus in Maſſ. Bava Baſfra, fol. m. XIV. Col. II. in fine,

והושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שכתורו: *Josua scripsit librum suum, & octo versus legis*, scil. postremos illos Pentateuchi, qui mortem & sepulturam Mosis narrant, Deut. XXXIII. 5. Ita וימרה ad h. l. שמונה פסוקים מן וימרה: *& mortuus est Moses, usq. ad finem libri.* Pagina sequenti XV. quaerunt, an Josua librum suum conscripserit? cum Cap. XXIV. 29. scriptum sit: *& mortuus est Josua filius Nun, servus Domini; & v. 33. Eleazar filius Aaronis mortuus est;* & respondent: והושע כתב ספרו והכתוב וימרה יהושע בן נון עבד ה' דאסקיה אלעזר והכתוב ואלעזר בן אהרון מת ראסקיה פנחס: *Josua scripsit librum suum, quod verò scriptum est, & mortuus est Josua filius Nun, id composuit Eleazar; quod verò scriptum est, & Eleazar filius Aaronis mortuus est, id composuit Pineas.* Disputant quoq; utrum Josua octo versus legis scripserit, an verò Moses ipse mortem ac sepulturam suam, eaq; quae sequuntur, ex ore DEI dictantis, consignaverit? Si precum Alenu leschabbeach, Josuam inventorem esse per traditionem certam tum rescivissent, commodà de iis occasione oblata differendi, id hic non tacuissent, sed in nunquam intermorturam ejus famam, sine dubio, pauca haec adjecissent: *גם ברכה עלינו לשבח* *is disposuit quoq; preces Alenu Leschabbeach.*

§. XV. Adhac modi loquendi hujus Eulogiae, ex Prophetis Josua junioribus desumpti, firmum mihi videntur suppeditare argumentum, eam ad tempora illa referri non posse. Non jam urgebimus, verba: שהם כורעים ומשתחיים להכל וריק *qui incurvant se, & adorant vanitatem & inanitatem*, desumpta esse ex hisce Es XXX. 7. וריק יעורו: *nam quod ad Egyptum; vanitas & inanis est, quo auxiliabuntur,* & Esth.

& Esth. III. 2. ubi de Haman dicitur: וכל עבדיו מלך אשר בשער: *omnes servi Regis, qui in porta Regis erant, incurvabant se, & adorabant Hamanem.* Conjecturam hanc alicujus esse momenti vel exinde patet, quod Judæi Seculo V. tempore Honorii & Theodosii Imperatorum, sub prætextu festivitatis Mardochei celebrandæ, in contemptum Christianæ Religionis, Christum cruci affixum, sub simulato nomine Haman, contumeliis & probris affectum, in ignem injiciebant, & comburebant, quorum malitiam ac audaciam compefcuere Imperatores modò laudati per rescriptum, quod invenitur, L. Judæos quosdam 10. C. de Jud. & Coelic. & ita sonat: *Impp. Honor. & Theodos. A.A. Anthemio Prefecto Prætorio. Judæos quosdam festivitatis suæ solemnia Aman ad panem quondam recordationem incendere, & sanctæ crucis adsumulatam speciem in contemptum Christianæ fidei sacrilegâ mente exurere, provinciarum Rectores prohibeant, ne locis suis fidei nostræ signum immisceant, sed ritus suos citra contemptum Christianæ legis retineant, amissuri sine dubio permitta hæctenus, nisi ab illicitis temperaverint.* Hæc, inquam, non urgebimus, alia enim clariora dantur loca, quæ sententiam nostram mirificè confirmant. Verba: ונתפללים אל אל לא יושיע & *invocant Deum, qui salvare non potest*, inveniuntur Es. XLV. 20. Autor Comm. ad עלינו fol. m. 37. Col. II. אין לומר אל אל לא יושיע אף על פי ונתפללים אל אל לא יושיע: *non est dicendum: invocant Deum qui salvare non potest, quamvis versus ita legitur in Esaia. sed, invocant eum qui salvare non potest.* Verba: ויהוה נטרה שמים ויוסר ארץ: *qui extendit caelos, & terram fundavit*, leguntur Es. LI. 13. ותשכח יהודה עושך & *oblivisceris Domini, factoris tui, qui expandit caelos, & fundat terram.* Verba: והאלילים וכתותן: & *idola excindendo excindantur*, occurrunt

Ef. II. 18. והאלילים כליל יחולף & *idola penitus tollentur*.
 Autor Comment. ad h. I. I. cit. וכתוקן
 על שם והאלילים כליל יחולף וכתוב בתרומה ונשנב ה
 לברו ביום ההוא והוא שאמר כאן לתקן עולם במלכות
 שדי כלומר כיון שתסרח הטומאת מן העולם תחזור השכי ה
 ככל העולם ואז יהיה העולם מתוקן:
dicitur in hac Evlogia: & idola exscindendō exscindantur, quia scriptum est: & idola penitus tollentur, Ef. II. 18. Et mox sequitur: & exaltabitur Dominus solus die illo, & hoc est quod hic dicitur: ut dissonat se mundus ad regnum omnipotentis, q. d. Majestas Divina, sublata de mundo immundicie, ad mundum revertetur universum, & tunc mundus erit dissolitus. Verba: וכל בני בשר יקייאו & omnes homines nomen tuū invocent, deprehenduntur, Zeph. III. 9. כי אז אהפוך על עמים שפתי כדוריה לקרוי tumenim convertar ad populos labio perspicuo, ut omnes invocent nomen Domini, ut serviant ipsi uno humero. Autor Comment. ad h. I. כל העולם שהם כל העולם כי ורם יתנו לבם רך לבב לב בשר שנאמר אז אהפוך omnes homines in mundo, qui caro sunt & sanguis, facient cor suum, cor molle, cor carneum, prout dicitur: tunc convertar ad populos &c. Zeph. III. 9.

§. XVI. Verba: כל רשעי ארץ: *ut respiciant te omnes impii terre, inveniuntur Zach. VIII. 22.*
 ובאו עמים רבים וגוים עצומים לבקש את יהוה צבאות
 & *venient populi multi, & gentes numerose, ad quarendum Dominum Zebaoth in Hierosolyma, & ad deprecandum facies Domini.* Autor Comment.
 ad h. I. להפנית אליך כל רשעי ארץ על שם ובאו עמים רבין:
dicitur in hac Evlogia, ut respiciant te omnes impii terre, quia dicitur: & venient populi multi, &c. Zach. VIII. 22. Verba: כירך

: *quod tibi se incurvaturum sit omne genu, & juratura omnis lingua, vide Ela. XLV.*
 23. *per me juravi, exiit ex ore meo, justitia, verbum, quod non revocabitur, quod mihi se incurvaturum sit omne genu, & juratura omnis lingua. Verba:*
 : *quod portionem nostram non posuerit, sicut portionem illarum, in enies Jerem. X. 16.*
 לֹא כִאלֹה חֶלֶק יַעֲקֹב כִּי וַיֵּצֵר הַכֹּל הוּא יִשְׂרָאֵל שֶׁבַשׁ
non sicut isti est pars Jacobi, sed formator omnium ille, & Israel baculus hereditatis ejus, Dominus Zebaoth est nomen ejus. Autor Commentar. ad h. l.
 שְׁלֵמֵי שֶׁ חֶלְקֵנוּ כַּחַם שֶׁנֶּאֱמָר לֹא כִאלֹה חֶלֶק יַעֲקֹב שֶׁאֵין
quod portionem nostram non posuerit &c. quia dicitur: non sicut isti pars est Jacobi, &c. Jerem. X. 16. Non est nobis portio mala, sicut gentibus, quibus sculptile est & fusile. Verba:
 וַגּוֹרְלֵנוּ כִכְרָל
neg, sortem nostram sicut omnem tumultum vel fremiturum earum, leguntur Psalm. XVI 5. tu Domine, es sustentans sortem meam. Autor Comment. ad h. l.
 וַגּוֹרְלֵנוּ כִכְרָל הַמוֹנֵם שֶׁנֶּאֱמָר אַתָּה תוֹמֵךְ גּוֹרְלֵי וְלֵאמֹר
neg, sortem nostram sicut ut &c. quia dicitur: tu es sustentans sortem meam, & non sortem gentium. Verba:
 וְכִי תִפְאֲרֵתִי אֶפְאֵר *ut videamus eum in decore robor tuum, sunt desumpta ex Es. LX. 7.*
& domum glorie mea gloriosam reddam. Autor Comment. ad h. l.
 q. d. *ut in decore templi, de quo scriptum est: domum decoris mei decorabamur, ad videndum facies Majeſtatis divinae; & ut videamus in decore templi, de quo scriptum est: domum decoris mei decoraba-*

corabo. Tandem Autor Comment. ad h.l. observat, pre-
 cationem עלינו usq; ad illa verba: תמלוך בכבוד *regnabis cum*
gloria, constare centum quinquaginta duabus vocibus, se-
 cundum numerum בן נן *filius Nun*, totamque composi-
 tam esse ex Esaia & Zephania, ita verò ille קִבַּב תִּיבוֹת עַד
 תְּמַלֹּךְ בְּכֹבֶד כְּמִנְיַן בֵּן נֵן וְכֵן תִּמְצֵא בְּרִישׁ יִשְׁעֵיהָ מִן
 וְהַאֲלֹהִים כְּלִיל וְהִלָּף עַד בְּקוֹמוֹ לַעֲרוֹץ הָאָרֶץ מִרַ
 תִּיבוֹת וּבְצַנְיָה מִן לֶכֶן חֲבוּ לִי נֶאֱמַר יוֹדֵה עַד בְּת
 יְרוּשָׁלַיִם קִבַּב תִּיבוֹת הָרִי קִבַּב תִּיבוֹת כִּי מִן בְּ פִרְשׁוֹת הַלֵּל הוֹסֵדָה;
in hac Eulogia centum quinquaginta due sunt voces, usque ad
illa verba: regnabis cum gloria, secundum numerum: filius Nun.
Et sic invenies in principio Esaia, Cap. II. ab illis verbis: & idola
penitus tollentur, v. 18; usq; ad illa: quando surget ad terren-
dum terram v. 19. quadraginta quinq; voces. Et in Zephania,
ab illis: quare, expectate me dictum Domini, Cap. III, v. 8.
usq; ad illa: filia Hierosolyma, v. 14. centum & septem voces;
ecce 152. voces; Nam ex duabus istis sectionibus composita est
hec oratio. Jam autem inter Josuam, Esaiaem & Zephaniam,
ad minimum septingenti intercedunt anni; quia Josua, se-
cundum calculum R. David Ganz, in Zemach David, vixit
Anno bis millesimo, quadringentesimo, octogesimo nono,
fol. m. 16. Esaia ter millesimo, centesimo, quadragesimo,
fol. m. 39. Zephania ter millesimo, ducentesimo, octogesi-
mo anno, fol. m. 45. Autor ergo hujus precatiunculæ ex
Esaia & Zephania collecta, etiam ex mente Judæorum, Jo-
sua esse non potest, eâ septingentis annis antiquior exi-
stens.

§. XVII. Quò ipsò dubium quoque illud solvitur,
 partem hanc Eulogiae על כן נקוה לך ה' אלהינו: *propterea*
in te speramus Domine Deus noster, usque ad finem, à recen-
 tiori

tiori quadam manu additam, cum priori לשבחו עלינו non confundendam quoad antiquitatem, quod tamen à nobis factum. Judæorum, contra quos *κατ' ἀντιστοιχίαν*, hic disputamus, placita si sequamur, salva adhuc res est. Dictum modò Evlogiam hanc, *centum quinquaginta duabus constare vocibus, usq; ad illa verba: regnabis cum gloria, secundum numerum* בן נון *filius Nun*; Eadem inculcat R. Hirz in suo יהושע יסר fol. m. 91. Col. 1. Edit. Berolin. 1703. קנב תיבות מן עלינו עד תמליך בכבוד כמנין בן נון כלומר בן *Josua* בן נון וחסרו ו בן נון יסרה בן נון תיבתא דהיינו קנב: *posuit centum quinquaginta duas voces ab Alenu, usq; ad illa: regnabis cum gloria, secundum numerum, בן נון filius Nun;* q. d. *filius Nun, (in voce בן נון luera deest) fundavit precationem hanc, voces בן נון, id est, centum quinquaginta duas habentem.* Jam autem usq; ad illa verba Evlogiæ: עיד שהם כורעים &c. numerantur, exceptis illis פירוש על בן נקדה לך חזור למרה: שאמר למעלה שלא שם חלקנו כותבם וכו' כלומר לפי שהשי קרבנו לעבודתו ובחר בנו יותר מכל האומות על בן אנו מקיין לישועתו: *verbis hisce, propterea in te speramus, respicit autor hujus Evlogiæ, ad id quod supra dixerat, quod portionem nostram non posuerit, sicut portionem illarum, &c. q. d. quoniam Dominus, qui Benedictus est, nos cultui suo applicuit, elegitq; nos præ omnibus gentibus, propterea nos speramus in salute ejus.* Sed ponamus, & ex superabundanti largiamur, verba ista cum antecedentibus non conjungenda, tamen id, quod volumus obtinemus, quia in illis quoq; ex Es. XLV. 20. & LL. 13. Jerem. X. 16. Ps. XVI. 5. quædam hausit autor hujus precationis, quod nobis sufficit, ad infringendam Judæorum communem opinionem. Regeres: fieri potuit, ut sequentium seculorum

E.

Scripto-

Scriptores *de scripturis*, in quorum manibus hæc Evlogiæ erat; modos hosce loquendi tunc familiares, imitentur, quod in scriptis Evangelistarum & Apostolorum factum esse videmus; ubi multa V. T. citantur ac laudantur loca. Ad hanc exceptionem respondemus, sine fundamento affirmari, preces hæc in manibus fuisse sanctorum Prophetarum V. T. Et nonne infirma ista collectio? fieri potuit ut Prophetæ modos hosce loquendi imitentur, E. etiam reverà ita factum. Id fieri non potuisse, vel ex solo Esa. XLV. 23. & Zephan. III. 8. 9. clarum est. Dicitur ibidem quod ex ore Salvatoris nostri exiverit hoc verbum: *mhi incurvabit se omne genu, & omnis lingua jurabit.* E. ex ore Josuæ verbum hoc exire non potuit, quia tum, cum Esaias hæc vaticinaretur, primùm ex ore Messix exivit. Verba illa, Sophonias, *ut omnes invocent nomen Domini*, aliunde quàm ex ore DEI, cujus immediato instinctu tum prophetabat, non accepit, ut totus docet contextus. Est nobis hic res cum Judæis; illorum autem mens hæc est, non Prophetas sua verba ex oratione Alenu Leschabbeach citasse, sed contra potius phrasas illius ex fontibus Prophetarum promanasse, ut paulò ante monuimus. Loca V. T. in Novo adducta, non quadrant ad propositum, quia non solum (ut de aliis modò non dicamus rationibus) extra omnem est controversiam, V. T. novò esse antiquius, verùm etiam Scriptores sacri ex V. T. aliquid adducentes, id non dissimulant, sed apertè fatentur, dicendò, sicut scriptum est &c. quorum neutrum hic obtinet.

DISPUTATIONUM ACADEMICARUM

POSTERIOR,

De

PRECIBUS JU-

DÆORUM ALENU LESCHAB-

BEACH, ET VELAMMALSCHINIM,

Quarum hæc Jussu

SERENISS. AC POTENTISS. REGIS PRUSSIÆ,

EIS INTERDICTÆ, IN ILLIS VERBA BLASPHEMÆ, RE-
DEMPTOREM NOSTRUM CONCERNENTIA, OMITTENDA,

^{Quam} DIVINA FAVENTE GRATIA,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

SERENISSIMO atq; EXCELSISSIMO PRINCIPE ac DOMINO,

DOMINO FRIDERICO

WILHELMO,

REGNI PRUSSIÆ AC ELECTORATUS

BRANDENBURGICI HÆREDE &c. &c. &c.

SENSU SUPERIORUM,

IN ILLUSTR. ALBERTINA,

publicè euebitur,

CHRISTIANUS WARESENI

S. Theol. D. & Profess. Ordinar.

RESPONDENTE

JOHANNÉ LUDOVICO BOYE,

Reg. Pruss.

IN AUDITORIO MAJORI.

Ad diem Augusti ANNO M DCC IV.

REGIOMONTI,

Typis FRIDERICI REUSNERI, SAC. R. MAJ. & ACADEM.

Typograph. Hærcdum.

SERENISSIMO ET EXCELSISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DN. FRIDERICO
WILHELMO,
REGNI BORUSSICI ET ELECTO-
RATUS BRANDENBURGICI HÆREDI,
MARCHIONIBRANDENBURGICO,
SUPREMO ARAUSIÆ PRINCIPI, MAGDEBURGI,
JULIÆ, CLIVIÆ, MONTIUM, STETINI, POMERANO-
RUM, CASSUBIORUM, VANDALORUM,
ITEM IN SILESIA CROSNE
DUCI,
BURGGRABIO NORIMBERGENSI,
PRINCIPI HALBERSTADII, MINDÆ ET CAMINI,
COMITI IN HOHENZOLLERN, MARCÆ, ET RAVENSBER-
GÆ, LINGÆ, MEURSIÆ, BUHRÆ ET LËHRDAMI, MAR-
CHIONI VERIARUM ET VLISSINGÆ,
DOMINO IN RAVENSTEIN, NEC NON TERRARUM LAUENBURG
ET BUTALI, ARLAYÆ AC BREDÆ,
&c. &c. &c.
PRINCIPI AC DOMINO SUO
CLEMENTISSIMO,

Dissertationem hancce in devotissimæ sub-
jectionis tesseram offert,

Regiæ suæ Celsitudinis,

Obsequentissimus subditus

JOHANNES LUDOVICUS BOYE.

REGIO MONTI
Ipsa FRIDERICI REISSNERI SACR. MAJ. & ACAD. EM.
Typograph. Lipsiensi

§. XVIII. Aliam, de hoc ponte dejecti, elabendi quarunt rimam, dicendo, preces hæc, aliasque precum formulas, ut nunc in synagogis observantur, Viros synagogaë magnæ, quorum præcipuos, Haggæum, Zachariam, Malachiam & Esdræ numerant, Majoribus suis ex captivitate Babilonicâ reducibus, nullamque ante tempora Esdræ certam formam precandi possidentibus, præscripsisse. Hanc in rem adducunt ex Mass. Berachos, fol. m. XXXIII. Col. i. sequentia: אנשי כנסת הגדולה תקנו להם לישראל ברכות ותפילות קדושות: *viri synagogaë magne ordinarunt Israëlitis, benedictiones & preces sanctas.* Traditioni huic inniuntur R. David Ganz in Zemach David Parte I. Millen. IV. fol. m. 17. Col. I. in fine: תקנו הם הגדולה הם תקנו: *Viri synagogaë magne autores extiterunt precum nostrarum:* in Hilk. Tephilla Ubirchas Cohanim, Cap. I. §. III. tomo I. Oper. fol. m. XXXIX. Edit. Venetæ de Anno 1550. אם היה רגיל מרבה בתחנון ובקשה ואם היה עורר שפתים מדבר כפי יכולתו ובככל עת שירצה וכן מנין התפלות כל אחד כפי יכולתו יש מתפלל פעם אחת כיום ויש מתפלל פעמים הרבה והכל יהיו מתפללים נכח המקדש בכל מקום שיהיה וכן היה הרבה תמיד ממשה ועד עורר: *si quis lingvâ sit expeditus, & in precando exercitatus, is suas supplicationes petitionesque multiplicat; si quis verò labiis sit preputiatus, id est, minus disertus, loquitur pro facultate suâ, & quocumque tempore id ipsi commodum est. Atque ita numerus precum cujusque facultati attemperatur. Est, qui semel tantum de die precatur, est qui sæpius. Omnes tamen hoc observant, ut precando se dirigant versus Sanctuarium, quocumque in loco sint constituti. Atque ita perpetuò observatum fuit à Mose usque ad Esdræm.* Et §. VI. והתפלות וברכות כל הברכות והתפלות הסודות כפי כל ישראל כרו שירא ענין כל ברכה ערוך בפי העלם: *ob hanc causam, Esdræ & Synedrimum ejus, benedi-*

*Etiones & preces ordine digestas, Israelitis omnibus præscriperunt, ut materia cuiusq; benedictionis cuiq;, qui ornate loqui nescit, præsto sit. Et in Hilk. ק"ו Cap. I. §. VII. כל הברכות הערוכות כפי כל ישראל עזרא הסופר ובית דינו תקנום: has Evlogias, cum cæteris omnibus Evlogiis, que in ore omnium versantur Israëlitarum, Esdra scriba, & Synedrium ejus ordinarunt. R. Bechai in Kad Hakkemach, fol. m. 79. col. 4. וצריך אתה לדעת כי מימות משה רבינו עד אנשי כנסת הגדולה היתה תפילה בישראל בלתי מסודרת בתיקון שות לכולנו שהיה כל אחד ואחד עושה מליצה ומתפלל לעצמו כפי ידיעתו חכמתו וצחורת לשונו עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ותקנו תפילה זו של שמונה עשרה כזו שתהיה תפילה מסודרת וכו'; sciendum autem tibi est, à temporibus Mo-
 sis Magistri nostri, usq; ad viros Synagoga magna, nullum certum & æqualem ordinem formamq; præcandi fuisse inter Israëlitas, sed unusquisq; sibi ipsimet peculiariter conscribat orationem pro sua scientiâ, sapientiâ & eloquentia, eamq; orabat, donec viri Synagoga magna venerunt, & præcationem hanc octodecim Evlogiarum concinnarunt, ut æqualem & communem Israëlita haberent præcandi formam.*

§. XIX. Ad hoc dubium respondemus, si variæ precum formulæ, in Synagoga Judaica, post reductionem illius ex Babylonica captivitate natæ demum sunt; frustra Evlogiæ nostræ controversæ natales, tempora laudantur Josuæ. Precum equidem Judaicarum formulæ plurimæ neutiquam sunt contemnendæ, ab Esdra tamen Prophetisq; compositas esse, non adeò facillè recipimus. Id quidem illi asserunt, sed non probant, & unde id evincunt? Ejusdem, nisi fallor, hæc asseritio est valoris cum illa, תורה שבעל פה seu legem Oralem esse traditionem Moysi à monte Sinai, quam præter legem scriptam à Deo acceptam, Moses quadraginta diebus, quibus Deus ipsum detinuit, ut scriptæ legis per-

fe-

festam nancifereetur explicationem; didicit, aliisque in
 manum tradidit. Sic in Pirke Abos Cap. I. משה
 קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים
 לנביאים ונביאים למסורה לאנשי כנסת הגדולה;
Moses legem oralem accepit de Sinai, & tradidit eam Jehoshua, Jehoshua vero
Senioribus, Seniores Prophetis; Prophetæ tradiderunt eam viris Sy-
nagoga magna &c. Et Maimon Præfat. in חזקת יד חזקה vel משנה
 כלה המצות שנתנו לו למשה fol. m. 2. Col. 1. in princ. כלה
 המצות שנתנו לו למשה כלה המצות שנתנו לו למשה
 בסיני בפירושן ניתנו שנאמר ואתנה לך ארץ לוחות האבן
 והתורה והמצוה תורה זו תורה שבכתב והמצוה זה פירושה
 וצונו לעשות את התורה על פי המצוה והמצוה זו היא
 הנקראת תורה שבעל פה כל התורה כתבה משה רבינו
 בכתב ידו קודם שמת ונתן ספר לכל שבט ושבת וספר אחד
 נתן בארון לעד שנאמר לקוח ארץ ספר התורה וגו' והמצוה
 שהיא פירוש התורה לא כתבה אלא צוה בה לזקנים ויהושע
 ולשאר כל ישראל שנאמר ארץ כל הדבר אשר אנכי מצוה
 אתכם אותו תשמרו לעשות וגו' ומפני זה נקראת תורה
 שבעל פה אף על פי שלא נכתבה תורה שבעל פה
 למדה משה רבינו כולל כבירת ריב לשבעים
 זקנים ואלעזר ופנחס ויהושע שלשתן קבלו משה:

Præcepta, quæ Mose tradita sunt in Sinai, ea omnia data sunt cum
expositione sua, prout dicitur. & dabo tibi tabulas lapideas, & legem
& mandatum, Exod. XXIV. 12. legem, scil. legem scriptam; &
mandatum, id est, expositionem ejus. Injuxit autem nobis Deus, le-
gem observandam secundum mandatum: Mandatum autem est
lex, quæ dicitur oralis. Totam legem manu sua descripsit Moses Ma-
gister noster, priusquam moreretur, & singulis tribubus librum
commisit; unum reposuit in arca, pro testimonio, prout dicitur:
accipiendo accipite librum legis hujus, & ponite eum à latere ar-
ca fœderis Domini Dei vestri, ut sit tibi contra te in testem, Deut.
XXXI. 26. Mandatum autem, quod est expositio legis, non scripsit
Moses, sed præcepit eam Senioribus, & Josua, aliisque omnibus Israe-

ואינם מכירים לדבר יהודית ובלשון עם ועם : ומפני זה כשחזרו
אחר מהם מתפלל תקצר לשונו לשאול הפציו או להגיד שכח
הקבה בלשון הקדש עד שיערבו עמה לשונות אחרות וכיון שראה
עזרא ובית דינו כך עמדו ותקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר :

*postquam Israëlita in captivitatem abducti sunt diebus Nebucad-
nezaris, impii illius, mixti fuerunt Persis & Græcis, cæterisq. po-
pulis, & nati ipsis sunt liberi in terrâ gentium, illorumq. liberorum
corruptus fuit sermo, & lingua cujusq. commixta est ex variis
linguis, adeo ut quando quis loqui cuperet, non possêt omnes suas
necessitates proponere lingvâ unâ, nisi confusè; quemadmodum
dicitur: & filii eorum partim loquebantur Asdodicè, &c. neq.
sciebant loqui judaicè, sed lingvâ cujusq. populi. Atq. hinc accidit,
ut cum quis eorum precari cuperet, se impeditum sentiret ad pro-
ponendum desideria sua, aut laudes divinas enarrandas lingvâ
sanctâ, usq. quò illi miscerent linguas alias, quod quando Esra &
Synedrium ejus considerarunt, instituerunt octodecim benedictiones
secundum hanc seriem. In Mass. Sota, fol. m. XL. Col. II. tradunt,
Sacerdotem summum, solenni die expiationis benedictiones
octo recitasse, etiam eam, quæ est העבורה על super cultu
divino, quâ intelligitur precatio, cujus initium : רצה ה' אלינו ;
ita ad h. l. רשי scribens : ועל העבורה רצה ; Eadem usus est
Rex in festo Tabernaculorum, l. cit. fol. m. XLI. Col. I. ante
finem : מברך אותן המלך מברך אותן : Benedictionibus iisdem ,
quibus Pontifex , etiam Rex benedicbat.
Conf. Arba turim in ארז Hilkos Tephilla , Num. CXII. fol.
m. 22. Col. III. in princ. סמך in Præcept. Affirm. XIX. Eæ
verò tam antiquæ non sunt , cum aliqua harum precum
octodenarum , ut decima, undecima, decima quarta, & deci-
ma septima , omninò Hierosolymam desolatam & Sanctua-
rium destructum supponere , sacrique cultus restitutionem
petere videantur. Adducemus eas ex Maimon. יד הוזקה
tomo I. Oper. fol. m. 73. Col. I. & II. in gratiam eorum , qui*

nobili hōc destituuntur Librō. Evlogia X. hæc est: תקע בשופר גדול לחירותינו ושא נס לקבץ את כל גלותינו מארבע כנפות הארץ לארצנו באי מקבץ נדחי עמי ישראל; *convoca nos per clangorem buccine magne, ad libertatem nostram, & erige vexillum, ut congregentur omnes captivitates nostræ, ex quatuor angulis terra in terram nostram: Benedictus tu sis, Domine, qui colligis impulsos, id est, dispersos populi tui Israël.* Libri moderni rituales ita habent: ושא נס לקבץ גלותינו וקבצינו וחד: Evlogia XI. sic concipitur: השיבה שופמינו כבראשונה ויועצינו ככתחלה והסר ממנו יגון ואנחה ומלוך עלינו אתה לבוך בחסד וברחמים כצדק וכמשפט: *restituē judices nostros ut in principio, & consiliarios nostros ut in initio, & remove à nobis mœstutiam & suspirium, & tu solus regna super nobis, cum gratia & misericordia, cum justitia & judicio. Benedictus sit Dominus, Rex amans justitiam ac judicium.*

תשכון בתוך ירושלים עירך כאשר דברת ובנה אותה בנן עולם במחרת: *habita in medio Hierosolymorum urbis tuæ, quemadmodum te facturum locutus es; & adifica eam structura in æternum duraturâ, ciud in diebus nostris. Benedictus sit Dominus, adificans Hierosolymam.* Libri precum moderni ita hanc Evlogiam exhibent: ותשכון בתוכה כאשר דברת ובנה אותה בקרוב בימינו בנן עירך בירושלם עירך ברחמים תשוב: *ad Hierosolymam civitatem tuam cum commiseratione revertere; habita quoque in medio ejus, quemadmodum promisisti. Imo adifica eam quam citissime in diebus nostris, adificiō æternum duraturâ, & thronum David velociter in medio ejus firmum ac stabilem reddæ. Dic nono Mensis Ab ad hunc modum orant: נחם ה' אלהינו את אבילי ציון ואת אבילי ירושלים ואת העיר האכילה והחרבה והבזויה והשוממה האכילה מבלי בניה וחרבה ממענותיו והבזויה מכבורה והשוממה מאן יושב והיא יושבת וראשונה*

דפוי כאשה עקרה שלא ילדה ויבלעוה לגיונות וירשעה עוברי
 פסילים וישילו את עמך ישראל לחרב ויהרגו בזרזון הסודי
 עליון על כן ציון כמרר תבכה וירושלם תתן קולה לבי לבי על
 חלליהם מעי מעי על חלליהם כי אתה ה באש הצתה וכאש
 אתה עתיד לבנותה כאמור אני אהיה לה נאום ה חומרת אש
 סביב ולכבוד אהיה לתוכה באי מנחם ציון ובונה ירושלם :

*consolare, Domine Deus noster, lugentes Zion, lugentes Jerusalem,
 civitatemq; lugentem, funditus excisam, contemptam ac desola-
 tam; lugentem suis destitutam filius: funditus excisam ab habi-
 tacularis suis; contemptam à gloria sua; desolatam ab habitatoribus.
 Sedet ipsa velatò capite, instar mulieris sterilis, qua non peperit,
 quam legiones absorpserunt, ac jure hereditario sculptilia colentes
 possident; Populumque tuum Israël gladio percusserunt, & super-
 bè sanctos excelsi trucidarunt. Hâc de causa Zion amarè flet, &
 Jerusalem vocem suam elevat: cor meum, cor meum, (mœstum
 est) propter confossos eorum; viscera mea, viscera mea (commo-
 ventur) propter confossos ipsorum. Tu Domine eam igne exussisti,
 igneque imposterum readificabis, prout dictum: & ego ero ei, di-
 ctum Domini, murus igneus in circuitu, & in gloriam ero, in me-
 dio ejus, Zach. II. 5. Benedictus sit Dominus, consolans Zion, adifi-
 cansq; Jerusalem. Preces hæc die nono Mensis Ab, qui no-
 stro respondet Augusto, fundunt, quia dies iste populo Ju-
 daico fuit infaustus, non tantùm propter utrumque templum
 destructum, verùm etiam propter varias alias calamitates,
 quæ istò contigerunt illis die. Unde etiam jejuniis tunc affli-
 gunt corpora, jejuniumque mensis Ab אב צום dicitur. Mass.
 Taanis Cap. IV. Mischna VI. אבותינו על נגור כאב נגור על
 שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכרה ביתר
 nonò die mensis Ab, decrevit Deus de patribus nostris, non ingressuros eos in terram
 sanctam; desolatum est templum & primum & secundum; capta
 est urbs Bitter; diruta Urbs sancta. Undè ex quo mensis Ab incipit.*

letitiam imminuunt. Maimon in Hilkos Taanis Cap. V. §. III. יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהם - ואלו הן - ותשעה באב חמשה דברים אירעו בו נגור על ישראל במדבר שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשנייה וכו' Quæ omnia eum in finem adduximus, ut ostenderemus Evlogiam hanc decimam quartam in ordine, post excidium urbis conceptam esse, ac natam, lucemque aspexisse.

§. XXII. Sequitur Evlogia XVII. ita sonans: רצה ה' אלהינו בעמך ישראל ובתפילתם שעה והשב העבודה לרביר ביתך ואשי ישראל ותפילתם מהרה באהבה תקבל ברצון ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך ברוך אתה ה' המחזיר שכנתו לציון: *gratum acceptumque habe, Domine Deus noster, populum tuum Israël, respice preces eorum. Et reduce cultum illum solennem ad adytum domus tuæ; ac sacrificia ignita Israelitarum precesque eorum, citò cum amore ac benevolentia accipe; acceptus tibi semper sit cultus divinus Israelitarum populi tui. Benedictus sit Dominus, qui majestatem suam divinam ad Zion reducit.* Difficultatem hanc ipsi Talmudistæ viderunt, inde in Mass. Berachos fol. m. XXVIII. Col. II. in fine, & Megilla l. cit. R. Simeonem Gossypiarium hanc precationis formulam, secundum seriem suam composuisse, coram Rabban Gamaliele in Jafne, centent, dum scribunt: תנו רבנן שמעון הפקולי הסדיר שמונת עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה: *Traditio Magistorum: Simeon Gossypiarus disposuit vel ordinavit octodecim Evlogias, coram Rabban Gamaliele, secundum illam quæ nunc recitatur seriem, in Jafne.* ומן רש"י ad ea in Jafne ordinantur Evlogias hæc post tempus longum. Hæc Gemaristæ in Mass. Megilla fol. m. XVIII. Col. I. in princ. ita conciliant, ut dicant, Viros Synagogæ magnæ primos esse ac manere autores precum octodenarum, oblivione verò sepultas, à R. Simeone Gossypiarîo, populo in memoriam de novo revocatas, ac istò, quò nunc leguntur ordine,

coram Rabban Gamaliele formatas. Sed cum Judæi traditionum paternarum semper tenacissimi fuerint, credibile non est, hanc præcationis formulam, omnium aliarum nobilissimam, quam ad minimum ter singulis diebus recitare cogebantur, docente Maimonide in Hilkos Tephilla Ubircas Cobanim, Cap. I. §. X. & Cap. II. §. 2. universum populum, excepto solò Simeone Gossypiaro, oblivioni tradidisse.

§. XXIII. Tandem illi, qui à partibus stant Judæorum, nobis objiciunt, nihil in his precibus haberi, quod non paganos propriè respiciat, qui vivis Imperatoribus aras & templa dedicabant, & morte suâ, aut violentâ extinctos, solenni consecratione faciebant Deos; Qui, Jovis, Martis, Veneris, reliquorumque Numinum adulteria carminibus celebrabant, & populo exhibebant in publicis ludis. Cumque sequatur deinde, de lunæ, solis, & siderum adoratione, atque ista cum prioribus connexa sint, ratio, inquit, svadet existimare, nihil ad Christianos attinere illam verborum conceptionem. Desumpta est hæc objectio ex verbis Evlogiæ, supra in prima disputatione ex codice MS. cui עץ החיים nomen, citata; in illo verba ita sonant: שהם משתחווים להכל רויק

אדם אפר דם מרה בשר כושר סרוחר רמה טמאים
 וטמאות מנאפים ומנאפור מתיים בפשעים ונמקים
 בעונם כלוי עפר רקיבי רמה ותולעת ומתפללים אל אל לא
 יושיע חמה ולבנה כוכבים ומזלות וכל צבא השמים:
 quæ Wagenfeilius ita transtulit: *ipsi enim incurvant se coram*
vanitate & inaniis, coram homine, quem cinerem, sanguinem,
& fel merum esse, (vel ipsum nomen arguit) coram carne, (cu-
jus nomen & res ipsa) pudorem, putorem, & vermes (arguunt.
Incurvant se coram Numinibus) utriusq. sexus, impuris, adulte-
ris, qua in peccatis suis perierunt, & in sceleribus suis fuere ex-
tincta, qua consumptio, pulvis, putredo, vermes & insecta man-
serunt. Adorant Deum qui juvare non potest, solem, lunam, si-

יש בקצרה המזרח עובדי אלילים ועוד יחשבו הנוצרים
 גם הם עובדי אלילים שהם משתחווים ועובדים לאלם ישו
 הנוצרי וזו כימות המשיח ככל האלילים יכרתו עד נמנרא:
quamvis in quibusdam gentibus cessaverint hodie idola, sunt tamen adhuc in parte orientis Idololatrae, quin etiam habendi sunt, etiam Christiani pro Idololatriis, quod incurvent se ac adorent imaginem Jesu Nazareni, at tum diebus Messie omnia idola penitus tollentur. Et ad v. XX. ad ista והבני כספו ואלילי זהב; *idola argenti sui, & idola auri sui, ut MSS. docent, ita commentatur: כי עוד היום בקצרה ארץ המזרח עובדי אלילי כסף וזהב וכן הנוצרין עושין אלם בצורת ישו הנוצרי quoniam ad hunc usq. diem in quibusdam regionibus orientalibus colunt idola argenti & auri, atq. ita Christiani faciunt imaginem figurâ Jesu Nazareni, & figurâ crucis, ex argento & aurò.* Maimon in Hilck: נק. Cap. IX. §. IV. fol. m. XXVIII. Col. I. in medio: ארומים Christianos expressè Idololatrias vocat, scribens: עובדי עבודה זרה הן ויום ראשון הוא יום איהן לפיכך אסור לשאת ולתת עמהם בארץ ישראל; *Idumaei idololatrae sunt, & diem septimane primum festum agunt, ideoq. prohibitum est cum illis negotiari in terrâ sanctâ, &c.* Codices nostrò antiquiores tum excusi tum MSS. pro ארומים legunt: *Christiani sunt idololatrae.* Sed perinde sive hoc, sive illò legatur modo; Nihil enim tritius in scriptis Judæorum, quàm Christianos nomine ארומים testè notari. Vid. Buxtorf. Lexic. Talmud. pag. 30. in voce ארם & 2128. 2229. in voce רומי, רומי, Aug. Pfeifferi Tractatum Philolog. Antirabbinic. exhibentem versionem & examen Don Isaac Abarbanelis ad Obadiah, ubi simul indignissimum illud ἑγκλημα Judæorum, *Christianos esse Idumeos eosdemq. manere pœnas Idumæis in sacro codice denunciatus, abstergit.* Abarbanel ad Deut. XXVIII. 36. *Abducat*

Dominus te, & Regem tuum, quem constitues super te, ad gentem, quam non novisti, tu, & patres tui, & servies ibi diis aliis, ligno & lapidi, hunc in modum differit: אמנם עתה ידבר בגלות הרומיים ושיעברו ארץ אלהיהם ולפי שאמנותם נתחדשה אחרי החרבן מאמנות הנוצרי ושלוחו ותלמידו לכן אמר עליהם אשר לה ידעת אתה ואבותך כי לה היתה האמנות ההיא קודם החרבן אבל אחרי נתחדשה ואמר עץ ואבן שהם הפסילים שעושן בצורות אלהותם ובצורות השלוחים וקדושיהם:
Veruntamen nunc scriptura de exilio sub Romano imperio Judaeorum loquitur, & quod diis eorum sint servituri: Et quoniam fides eorum innovata est post excidium Templi, de fide Jesu Nazareni, & Apostolorum & discipulorum ejus, propterea de us dicit: quam non novisti, tu, & patres tui, quia fides haec non viguit ante destructum templum, sed post demum orta est. Notanter autem addit, eos lignum & lapidem adoraturos, hoc ipso enim sculptilia innuit, quae in forma DEI sui, & in forma Apostolorum & Sanctorum suorum facere solent Christiani. Conf. Buxtorf. Abbreviat: in עכ"ו fol. m. 155. in ע"א fol. m. 150. in ע"ב fol. m. 158.

S. XXV. Et si haec, illi incurvant se coram vanitate & inanitate propriè paganos respiciunt, qui vivis Imperatoribus aras & templa dedicabant, & morte sua, aut violentâ extinctos, solenni consecratione faciebant Deos; Jovem, Martem, Venerem, reliquaq; venerabantur numina, cur, quæso, in uno eodemq; contextu, illa ipsa eadem verba, modo in singulari numero, de unô certô quôdam individuo, modo in plurali, de multis explicantur? In numero plurali ita, si non de uno, sed de multis sermo institueretur, fuissent concipienda: כני ארם שהם אפר דם מור &c. &c. Verbis itaq; illis: וממאות מכאפים ומכאפות &c. Idola gentium; hisce verò in numero singulari prolatis:

47
אדם אפר ודם מרה כשר כושה סרוחה רמה :

Salvatorem nostrum sine dubio designant. Præcuntem hic nobis habemus Wagenfeilium, qui in Excerptis Gemaræ Cap. I. Mass. Sota Num. XI. fol. m. iix. iiz. ad verba: אדם

מרה אפר ודם מרה Homo, cinis, sangvis, bilis, sic annotat:

Obiter indicare oportet Judæorum scelus, & execrandam impietatem, quâ ista, & ea, quæ de humani generis infirmitate hic loci, porrò sequuntur, etiam ad Dominum Deumq; nostrum applicarunt, in oratione quam singulis diebus recitant quæq; à verbis משתחיים: עלינו לשבח incipit. Et postquam verba:

להכל וריק אדם אפר ודם מרה כשר כושה סרוחה רמה

&c. adduxisset, sequentia subnectit: atq; ista ideo adduximus,

quia Judæorum impietatem & blasphemias notas habere, eruditus Christianis salus est. --- --- Verbò monemus, in iis, quæ Bu-

xtorfius etiam attulit, lectionem וריק quam noster codex habet,

magis quàm וריק ad sacrilegam nebulonum mentem esse Quippe

Judæi, superstitionis suæ desertores, & ad Christianos trans-

fuge, nos docent, וריק esse Cabbalisticè pro יש positum, quod

utraq; vox, tantundem in numeris conficiat.

§. XXVI. Primam hæcenus consideravimus precationem,

nunc de secunda paucis agendum; ea vulgò à Judæis

: ברכת המינים precatio contra hereticos vocatur, & in

nostro Exemplari Amstel. Anno 1677 excuso ita legitur:

זלמשנים אל תהי תקוה וכולם כרנע יאכדו וכל איבי

עמך מהרה יכרתו ומלכות זרון מהרה תעקר ותשבר

ותמגר ותכניעם במהרה כימינו ברוך אתה ה שובר

: דמים & delatoribus vel calumniatoribus

nulla sit spes, & omnes illi quasi momento pereant, & omnes ini-

mici populi tui citò exscindantur; regnumq; superbum & arro-

gans celeriter eradicetur, confringatur, & destruat, & pro-

pere in diebus nostris tu nobis illos subijce. Benedictus tu Domine,

qui hostes frangis, & superbos deprimis. In margine pro
 וּלְמַלְשֵׁינִים ponitur לְמַשְׁמֵרִים *apostatis.* Illius formula
 in libris precum excusis, quoad nonnullas voces variat. A-
 pud Maimon: in Jad Chafaka tomo I. Oper. in בְּרִכּוֹת נוסח
 : התפלה וסידורן: fol. m. 73. Col. II. Num. XII. in majori
 folio, ita reperitur: ותהי תקוה וכל המונים למשומרים
 כולם כרגע יאברו ומלכות זון תעקר ותשבר מהרה בימינו
 ; ברוך אתה ה' שובר רשעים ומכניע זדים :
apostatis non sit spes, & omnes in universum heretici momento quasi pereant, & regnum superbia eradicetur & confringatur, cito in diebus nostris.
Benedictus tu Domine, frangens impios & humilians superbos.
 Exemplar in minori folio Venet. excusum eam sic exhibet:
 וּלְמַלְשֵׁינִים אֵל תְּהִי תְקוּהָה וְכָל הַמְּשֻׁמְרִים כֹּלֵם כְּרֵגַע
 ; יֵאָבְרוּ וְתִשְׁבַּר בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּרוּךְ אַתָּה ה' ;
delatoribus nulla sit spes, & omnes quotquot dantur Epicuræi, quasi momento dereant, & confringantur cito in diebus nostris. Benedictus &c.
 In editione Bombergiana sic concipitur: תְּהִי תְקוּהָה וְכָל הַמְּשֻׁמְרִים כֹּלֵם כְּרֵגַע יֵאָבְרוּ וְכָל אֲוִיבֵיךָ וְכָל
 שׁוֹנְאֵיךָ מַהֲרָה וְכִרְתּוּ וּמְלֻכּוֹת רָשָׁעִים מַהֲרָה תִּעְקַר וְתִשְׁבַּר
 ; וְתִכְלֶה וְתִכְנִיעַם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּרוּךְ אַתָּה ה' ;
abnegantibus religionem non sit spes, & omnes heretici, omnesq; delatores quasi momento pereant. Et cuncti hostes tui, cunctiq; osores tui, cito exscindantur, & regnum impietatis cito eradicetur, & confringatur, & consumatur; & humilia eos cito in diebus nostris. Benedictus &c. Denique R. Menasse Ben Israel in libro pre-
 cum Judæorum Hispanorum eandem sic representavit:
 וּלְמַלְשֵׁינִים אֵל תְּהִי תְקוּהָה וְכָל הַזֵּדִים כֹּלֵם כְּרֵגַע יֵאָבְרוּ וְכָל אֲוִיבֵיךָ
 ; וְכָל שׁוֹנְאֵיךָ מַהֲרָה יִכְרְתוּ וְכָל עֹשֵׂי רָשָׁעִים מַהֲרָה תִּעְקַר וְתִשְׁבַּר
 ; וְתִכְלֶם וְתִכְנִיעַם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֲוִיבֵיכֶם
 ; וְכָל הַמְּשֻׁמְרִים כֹּלֵם כְּרֵגַע יֵאָבְרוּ וְכָל אֲוִיבֵיכֶם וְכָל שׁוֹנְאֵיכֶם מַהֲרָה
 ; וְתִכְנִיעַם וְתִכְנִיעַם בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ בְּרוּךְ אַתָּה ה' ;
delatoribus non sit spes, & omnes superbi momento quasi pereant; & omnes hostes tui, & omnes osores tui cito exscindantur; & omnes facientes impietatem celeriter eradicet, &

& confringas, & consumas eos, & humilies eos citò in diebus nostris. Benedictus tu Domine, perdens hostes, & humilians superbos.

§. XXVII. Preces hæc Samuel parvus in præsentia Rabban Gamalielis in Jafne conscripsit, uti est in Mass. Berachos fol. m. 28. Col II. in fine: הנו רבנן שמעון הפקולי הסרייר: שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה אמר להם רג לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת הצדוקים עמד שמואל הקטן ותקנוהו tradiderunt Magistri nostri, Simcon Gossypiarivus disposuit octodecim Evlogiàs, coram Rabban Gamalielè, secundùm ordinem, in Jafne. Dixit Rabban Gamaliel sapientibus, estne ex vobis aliquis, qui novit concinnare preceationem contra Sadduceos. Surrexit Samuel parvus eamque concinnavit. R. Ascher pro הצדוקים legit, ut Altingius in Schilo lib. IV. Cap. XXVI, Tom. V. Oper. fol. m. 106. observat: המינים hereticos. Ita etiam legit in suo Exemplari Bartoloccus, qui hunc locum transtulit, tomo III. Bibl. M. Rabbin. fol. m. 320. ubi ברכת לתקן qui novit concinnare preceationem contra hereticos. Orationem hanc Samuelis Parvi, Rabban Gamaliel cum Syndrio sui temporis confirmavit, eamque auctoritate publicâ Evlogiis octodenis inseruit, docente Maimon. in Hilck. Teph. Ubircas Cohanim, Cap. II. §. I. hisce verbis: בימי רבן גמליאל רבו המינים בישראל והיו מצוים לישראל ומסורין אותן לשום מאחרי השם וכיון שראה שזו גדולה מכל צרכי בני אדם עמד הוניה ובירר דינו והתקין ברכות אחרת שתהיה ברו שאלה מלפני השם לאבר המינים וקבע אותה בתפילה כרו שתהיה ערוכה כפי הכרח במצאו כל הברכות שבתפילה תשע עשרה ברכות: in diebus Rabban Gamalielis multiplicati fuerunt heretici in Israhel & angustia affecerunt Israelem, eosque seduxerunt, ut averterentur à sequendo Dominum. Postquam igitur observavit, hoc potissi-

potissimum esse eorum que homini sunt necessaria, constituit ipse cum Synedrio sui temporis, & concinnavit precationem aliam, in qua foret petitio coram Domino instituenda, ut perdat hereticos, Hanc autem stata formulæ precum inseruit, quò ordinatè disposita esset in ore omnium. Reperiuntur ergo precationes istius orationis numero novendecim.

§. XXVIII. Quis vero ille sit Rabban Gamaliel in cuius diebus hæc precatio à Samuele exiguo est concinnata, sub iudice lis est. Doctissimus Anglus Lichtfootus in Hor. Ebr. in Evangel. Matthæi Cap. VI. v. 9. fol. m. 300. Col. II. Gamalielium Seniore Pauli Præceptorem, à Luca memoratum in Actis, Cap. V. 34. XXII. 3. hic intelligendum esse contendit. Rabban iste Gamaliel, inquit, de quo hic agitur, fuit Pauli Magister, nam tametsi Rabban Gamaliel (qui Jafneusis vulgò vocatus est) fuerit nepos Gamalielis Præceptoris Pauli, atque hæc res memoretur acta in Jafne, Pauli tamen Magister in Jafne etiam egit, atque hunc cum esse, de quo est historia, que sub manibus, satis ex hoc patet, quod res ei sit cum Samuele parvo, qui certè obiit ante excidium urbis. Eandem tuentur sententiam Altlingius in Schilo Lib. IV. Cap. XXVI. & XXVII. fol. m. 106. 107. Guisius in Notis ad Cap. IV. Misc. III. Berachos fol. m. 7. Bartoloccius in Bibl. M. Rabb. tomo I. fol. m. 730. & seqq. Hi & alii, sequntur R. David Gantz, qui in Zemach David ad Ann. 3785. fol. m. 25. Col. II. in fine scribit, Synedrium quadraginta annis ante excidium Hierosolymitanum Jafnen concessisse, & ibidem coram Rabban Gamaliel Seniore compositam esse precationem adversus hæreticos à Samuele parvo, verba ejus ita sonant : סנהדרין גלתה מירושלים ליבנה ארבעים ושנים קודם חורבן הבית בשנת תשפ"ו ושם תקן שמואל ברכת המינים לפני רג' הוקן כראיתא בפס' דסנהדרין. *Sanhedrin fuit captivum abductum Hierosolymâ Jabanam quadraginta annis ante destructionem Templi, anno 785. atque ibi concin-*

concinnavit Samuel precationem adversus hereticos, coram Rab-
ban Gamaliele Seniore, uti extat Cap. I. Sanhedrin. Verissima
 hæc autor esse censet, cum tamen maximè sint controver-
 sa, & in Talmude, quod pro se citat, nec vola nec vestigium
 hæc de re deprehendatur. Id quidem dicit Talmud, quod
 Synedrium ex Liskath Hagazith quadraginta annis ante exci-
 dium Templi secundi in tabernas migraverit, Sanhedrin fol.
 m. 41. Col. I. in fine: ארבעים שנה קודם חורבן הבית גלתה
 : ארבעים שנה קודם חורבן וישבחה לה בחנויות;
quadraginta annis ante exci-
dium Templi migravit Synedrium, & sedes ei fuit in Tabernis.
 Schabbas fol. m. XV. Col. I. in fine: ארבעים שנה קודם חורבן
 : ארבעים שנה קודם חורבן וישבחה לה בחנויות;
quadraginta annis, antequam Templum excisum est, migravit
Synedrium & sedes sibi posuit in tabernis, quæ totidem repetun-
tur verbis in Mass. fol. m. 8. Col. II. in fine ferè. Quod
 autem 40. annis ante deletum Templum Jafnen fuerit trans-
 latum, nuspiam legitur. *Cæterum quantum ad migrationem*
Synedrii, sunt verba Seldeni lib. II. de Syned. Cap. XV. §. VIII.
fol. m. 384. expendentis verba autoris Zemach David, tum
in Jabnen, annis scil. 40. ante excidium Templi, neq. locò me-
moratò, nec alibi quicquam mihi hæctenus compertum, quo satis
innitatur illud Ganzii. Et pag. 385, loquitur Ganzius quasi tunc
temporis (id est ante excidium Templi) migrasset Synedrium M.
ex Hierosolymis Jabniam, cæterum nondum ejusmodi quid apud
Veteres legi, licet dubitari puto nequeat, quin fuerit tunc Syn-
drium etiam Jabnie urbicum, nec interim magnum, quod hæc-
tenus non ex Hierosolymis migraverat. Samuelem parvum co-
ram Rabban Gamaliele precationem contra hæreticos con-
cepisse, certum est ex Mass. Berachos; eum autem Rabban
Gamalielem senem fuisse malè exinde colligitur. Ex Mass.
Sanhedrin, fol. m. XI. Col. I. in princ. ad quem locum Gan-
zium l. cit. provocat, solummodò constat Samuели parvo rem
 H fuisse

fuisse cum Rabban Gamaliele sene in negotio intercalationis, sed eundem Gamalielem Seniore praefuisse Synedrio, jam translato Jafnen., ac coram eo ברכות המינים compositam à Samuele parvo, hic non asseritur. Veritati nobis magis consentaneum esse videtur, Rabban Gamalielem juniorem, senioris nepotem ex filio Simeone, qui post excidium urbis in Jafne Synedrio praefuit, intelligendum hic esse. Id svadent preces עשרה עשרה שננוססodenæ coram Rabban Gamaliele in Jafne, ubi quoque Samuel exiguus ברכת המינים conscripsit compositæ, quarum aliqua, ut paulo ante dictum, everisionem Templi & urbis supponunt. Nec absurdum dictu eundem Samuelem parvum, qui sub Gamaliele sene floruit juvenis, vixisse sub Gamaliele juniore, quia inter mortem illius, quæ anno 380. contigit, & regimen hujus, quod in annum 383. incidit, pauci anni intercedunt, ut ipse R. David Ganz in Zemach David annos eorum computat, qui videndus.

§. XXIX. Preces hæc dirigunt (1) contra fidei judaicæ desertores, quos בלשונים delatores, calumniatores, proditores vocant, quia solent malitiam Judæorum Christianis detegere; כופרים abnegantes, hæreticos, quoniam legem Mosis abnegant; משומרים Apostatas, quasi perditos dictos, qui à religione judaica, sive deliberatò consiliò, sive metu mortis & persecutionis ad aliam defecerunt, ac ob desertam legem religionemque, quam maternò lacte suxerant, ejurata, divinâ gratiâ omni exciderunt. Ita R. Elias Levita in Thisbi, fol. m. עי, cujus verba adscribam: אנהנו קורין ליהודי הממיר דתו משומר לפי שחתם הממירם התחילו בשעת השמר וקראו להן משומרים דל המירו בשעת השמר ואף עתה שהם ממירים דרת ברצונם נשאר להם זה השם: *nos Judæi eum, qui defecit à religione sua vocamus. Ab eo videlicet quod homines apostata ceperunt tempore persecutionis,*

tionis, hinc est quod vocarunt eos משומרים, quasi dicas, permu-
 tarunt legem propter persecutionem. Modernò autem tempore,
 cum sua sponte, nullà adacti persecutione, à religione sua de-
 fecerunt, nihilominus tamen remansit eis hoc nomen. Eodem
 sensu illud exponit Targum Onkelos, illa Exod, XII. 43.
 כל בר ישראל לא יאכל בו: nullus extraneus filius comedat ex eò,
 transferens: דאשתמרי לה וכול בורה: Et
 omnis filius Israel qui fuerit apostata, non comedat ex eò. Et
 contra Vocabulum משומר perditus, explicant per מתנכר
 qui alium se fingit, q. d. abalienatus, seu talis, qui à fide judai-
 ca alienum se facit; idemque quod משומרע esse censent, ut
 הלך qui ad locum Exod. citatum ita commentatur: הלך
 משומר שהזכירו חכמים בכר מקום ופרשו מנוכר ושיעורו
 משומרע מלשון ואשתמורע ווסף לאחורו ואינון לה
 אשתמורעוהו וחסרו העין כמו שהבליעוהו במלות רבות ואמרו
 מרם במקום מרעם דור קטי דור קטיע בקי בקיע;
 nomen משומר de quo magistris nostris toties sermo est, idem ac
 abalienatum, aut alienum se fecit, significat, & si vim
 vocis consideres, משומרע scribi debet; ex significatione
 illa: cognovitq. Joseph fratres suos, & ipsi non cognove-
 runt eum, Gen. XLII. s. יו"ט enim respectum est, sicut in
 aliis compluribus vocibus fieri solet, dum v. c. מרם loc. o.
 dicitur; דור קטיע pro דור קטי; בקיע pro בקי. Vestigia Nach-
 manidis legit R. Menachem in מנחה כלולה, cujus hæc
 sunt verba: כל בן נכר פי רשי שנתנכרו מעשיו לאבו
 שבשמיים וכן תרגם אונקלוס והוא הנקרה כדבריו הול
 משומר לעכו"ם כן תרגמו של ויתנכר ואשתמורע וחסרו
 חול והבליעו העין כמו שעשו במלות רבות כמו דור קטי
 per eos exponit, qui opera
 sua à Patre celesti alienarunt, quò quidem modo & Onkelos rem
 reddit; & talis homo à Magistris nostris f. m. משומר apostata
 ויתנכר appellatur. Etiam Targum Onkelos verbum

Gen. 42. 7. *per* אִישׁתְמוּדַע *reddit. Ain autem ex* מְטוּמַע *Magistri nostri omiserunt, more sapius iis ustratò, qui idem in aliis* דוּר קָטִיעַ *vocibus facere solent, ut in דוּר קָטִיעַ pro דוּר קָטִיעַ.*

§. XXX. (2) Contra מינים Hæreticos, ad quorum classem Christianos quoque, & quidem præcipuè, ut ante nos Buxtorf. in Synag. Jud. Cap. X. fol. m. 209. & seq. Et in Lex. Tal. mud. fol. m. 1201. & 2442. Selden. de Syned. Vet. Ebræor. Cap. XV. §. VIII. fol. m. 384. Altling. in Schilo, Lib. IV. Cap. XXVI. fol. m. 106. Guif. in Annot. ad Cap. V. Mischn. V. Berachos, fol. m. 16. Bartoloc. tomo I. Bibl. M. Rabbinicæ, fol. m. 730. & seq. aliique magni nominis viri monuere, referunt. Hinc vel metu vel jussu Christianorum, in exemplaribus recentioribus voce מינים expunctâ, alias ne bilem illis moverent, in locum ejus substituere, ut paulo ante vidimus. Et quid frequentius in scriptis Judæorum, quàm ut infami hoc nomine Christianos profcindant? Nonne illi, ex Gen. I. 26. *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram;* & Cap. XI. 7. *descendamus & confundamus labium eorum,* pluralitatem personarum in divina essentia colligentes, מינים hæretici audiunt in Mass. Sanhedrin, fol. m. XXXVIII. Col. II. in medio: אמל ד יוחנן כל מקום שפקרו המינים תשובתן: בצון נעשה אדם בעלמנו ואומר ויבנה אלהים את האדם בעלמו הכהן נדרה ונבלה שם שפתם; אמל ד יוחנן כל מקום שפקרו המינים תשובתן: אצל ד יוחנן כל מקום שפקרו המינים תשובתן: אצל ד יוחנן כל מקום שפקרו המינים תשובתן; quem unq. versum hæretici corruptelis suis obtendunt, is responsum adjunctam habet. Obiiciunt: *faciamus hominem ad imaginem nostram;* & mox sequitur: *creavitq. Deus hominem ad imaginem suam.* Obiiciunt: *age descendamus & confundamus ibi labium eorum;* & statim additur: *& descendit Dominus ad videndum civitatem.* Maimon in libro de Pœnit. Cap. III. § VII. recensens quinque species hæreticorum, tacite Christianos, *Deum in carne apparuisse, I. Tim. III. 16. ac Jesum Christum*

Christum Mediatorem inter Deum ac homines esse, I. Tim. II. 5.
 credentes, iis hisce annumerat verbis **הַמְנִיחַ הוּא הַקָּרְבָּן**
 מינים האומר שאין שם אלוה ואין לעולם מנהיג והאומר
 שיש שם מנהיג אבל הן שנים או יותר והאומר שיש שם
 רבון אחד אבל שהוא נוף ובעל תמונה וכן האומר
 שאינו לבדו הראשון וצור לכל וכן העובר אלוה זולתו
 כדי לחיות מליץ בינו ובין רבון העולמים כל אחד מהם אלו
 מינים: *hac quinq. genera hominum vocantur heretici; qui in
 caelis Deum esse, mundumq. gubernatorem habere negat; qui in
 caelis gubernatorem quidem mundi, sed duos aut plures tales con-
 ficitur; qui in caelis unum Dominum, sed talem, qui corpore &
 imagine est praeditus, agnoscit; ad hanc classem quoq. pertinet,
 qui Deum solum primum, ac petram omnium creaturarum esse
 negat; similiter qui Numen, praeter unum illud ens, colit, ut ad-
 vocatus sit inter se & Dominum hujus & futuri seculi; quilibet
 ex hoc ordine, pro heretico est habendus.* In margine, ad vo-
 cem מינים, nostri exemplaris, sequentia notatu digna legun-
 tur: **רְשֵׁי כְּתָב הַמִּינִים תְּלִמְדֵי יֵשׁוּ הַנּוֹצְרִי אֲשֶׁר הִפְכוּ**
לְרֵעָה רַבְרֵי אֱלֹהִים חַיִּים: *R. Salomon Jarchi scribit, disci-
 puli Jesu Nazareni heretici sunt, qui in malum perverterunt
 verba Dei vivi.* Sine dubio Raschi ita commentatus est ad
 verba ista: **הַמִּינִים** אבל *sed heretici &c.* Rosch Haschana Cap.
 I. fol. m 17. Col. I. ante medium. Verum in nostro Exempla-
 ri Amstel. excuso, verba ista: **יֵשׁוּ הַנּוֹצְרִי** omittuntur & lo-
 cus integer ita sonat: **הַמִּינִים תְּלִמְדֵי אֲשֶׁר הִפְכוּ רַבְרֵי אֱלֹהִים**
חַיִּים לְרֵעָה: *heretici sunt discipuli, qui verba DEI vivi
 commutarunt in malum.* Sed locum hunc metu Christiano-
 rum esse castratum, ac Raschi ita verè & non aliter scrip-
 sisse, ac genuinam istam esse lectionem, locus modò adductus, ac
 à Judæis ipsis notatus, satis superq. svadet. Id interim ob-
 servandum, in Editionibus aliis Venetis, in minori folio
 impressis, verba Maimon modò citata longè aliter sonare,

vocem hæretici sublatam, ac ad Judæos Apostatas restringi. חמשה הן מישראל הנקראים יוצאים מן הדרת האומר שאין שם אלוהו ואין לעולם מנהיג והאומר שיש שם מנהיג אבל הן אלהות רבות והאומר שיש שם רבון אחר אבדו שהיה כוכב או מזל וכן האומר שאינו לבדו הראשון וצור לכה וכן העיבור כוכב או מזל זולתו כדי להוורת מליץ בינו ובין רבון העולמים כל אחר מחמשת אלו הנהגות: *hec quinque genera Israëlitarum desertores legis divina vocantur; qui dicit: non est in calis Deus, mundusq; rectore caret; qui dicit, est ibi gubernator, sed multi dantur dii; qui dicit, unus est ibi Dominus, sed is est stella aut planeta; similiter qui dicit, Deus solus primus non est, petraq; omnium; pariter quoq; qui stellam aut planetam præter Deum colit, ut sit advocatus inter se & Dominum seculorum. Quilibet ex quinque, istis ordinibus, desertor est legis.* R. David Kimchi ad Cap. VII. 14. Eisaie hunc in modum commentatur: ולהשיב לחולקים: כוארת הפרשה מבואר בספר הכריתת שחבר אהזל בתשובת החולקים: *quomodo respondendum sit dissentientibus in hac sectione, explicatum est in libro Habberis, i. e. fæderis, quem composuit Dominus meus parens, f. m. ad respondendum dissentientibus.* Ita communiter exemplaria typis excusa, sed in codicibus MSS. illa sic leguntur: *quomodo respondendum sit למונים hereticis in hac sectione, --- --- quem composuit Dominus meus parens, ad respondendum למונים hereticis,* vide Edvardi Pocock not. Miscell. ad Portam Mosis. fol. m. 323. 324. Wulferus in suis Animadvers. ad Cap. III. §. XVI. fol. m. 205. Theri. Jud. ex Maimon. Hilk Abod. Sara Cap. X. codice MS. Dilherriano sequentia adducit verba: *מוסרי ישראל והמונים והאפיקורוסין מצוה ליה לאברו בידו ולהורידו עד לאר שחרת מפני שהם מצוין לישראל ומסירין את העם מאחרי ה כהושע הנצויו ותלמידיו וצדוק וכיתוס ותלמידיהם ושם: *proditores Israël, & hereticos, & Epicuræos, juste**

jussi sumus, manu nostrâ trucidare, & ad inferos usq. persequi, quia Israëllem affligunt, populumq. seducunt, ut Jesus Nazareus cum discipulis suis, & Zadocus, ac Bajethus, cum asseclis eorum. Nomen autem impiorum horum putrescat. Gemina his occurrunt in R. Lipmanni Carmine memoriali. fol. m. 109. & 113. & ejus Nizzachon; in Autore Nizzachon veteris, pag. 5. ad verba, *faciamus hominem.* pag. 17. ad illa: *& Dominus pluit super Sodomam & Gomorrhâ,* &c. pag. 48. ad ista: *orientur stella ex Jacob.* pag. 49. ad verba: *Prophetam è medio tuo,* &c. pag. 70. ad Jerem. XXXI. 31. *& pangam cum domo Israëllem,* &c. pag. 83. ad verba Es. *ecce virgo concipiet.* &c. Sufficiant hætenus allata testimonia luce meridianâ clariora, quæ satis superque docent, Christianos Judæis esse hæreticos, & per consequens המינים ברכת contra eos in specie conceptam, quod etiam rotundè ipse רש"י in Alphasiûm Cap. IV. Berachos Edit. Sabionettensis fatetur, scribens: לאחר זמן מרובה קרוב לתרבותו של אותו איש שלימד לאחר זמן מרובה קרוב לתרבותו של אותו איש שלימד; לחפור דברי אלהים חיים; *composita est, longò post tempore, circa educationem Jesu Nazareni, qui verba Dei viventis nefariè pervertere docuit.*

§. XXXI. Consentientem in eo nobis habemus Hieronymum, qui ad Cap. V. v. 18. Esaiæ, tomo IV. Oper. fol. m. 20. Col. II. ita commentatur: *dicuntur hæc ad principes Judæorum, quod provocati à Domino ad penitentiam, & postea ab Apostolis ejus, usq. hodie, perseverent in blasphemis, & ter per singulos dies in omnibus Synagogis, sub nomine Nazarenorum anatematizent vocabulum Christianum.* Epiphanius hæc non tam de Christianis, quàm Nazaræis, qui Filium Dei constabantur esse Christum, omnia tamen veteris legis observabant, quæ Christiani per Apostolicam traditionem, non observare carnaliter, sed spiritaliter intelligere didicerant, uti loquitur Augustinus in libro de Hæresi. ad Quod vult Deum, Hæresi IX. tomo VI. Oper. fol.

fol. m. 15. intellexit, Hæresi XXIX. Contra Nazaraeos, §. IX. fol. m. 124. tom. I. Oper. Facile isti, inquit, refelli convinciq; possunt, ac Judei potius quàm cujusvis alterius generis sunt, iameisi Judæis sint inimicissimi. Neq; enim Judæorum posteri solum capitali illos odio prosequuntur, sed & mane, ac meridie & ad vesperam, *Ἰεὺς τῆς ἡμέρας ὅτε εὐχαῖς ἑπιτελεῖται ἐν ταῖς αὐτῶν συναγωγαῖς, ἐπαρῶνται αὐτοῖς, καὶ ἀναθεματίζουσιν, Φαρισαῖοι, ὅτι ἑπιτελεῖσθαι ὁ θεὸς τῶν Ναζαρηαῖος, ter de die, cum in Synagogis suis adorandum conveniunt, diris illos devorvent, ac solenni imprecatione proscribunt. Ac Nazaraeos, inquit, Deus execretur. In hos enim offensiore ac acerbiorè sunt animò, quod cum è Judæorum numero sint, nihilominus Jesum esse Christum prædicent, quod iis, qui Judæorum adhuc ceremonias colunt, imprimis est contrarium, qui Christum videlicet repudiant.* De Nazaraeis, Mineis, cui voci nomen מינים hæreticorum, Judæis vernaculum, respondet, Hieronymus quoq; egit in Epistola quadam ad Augustinum, quæ in Mariani Victorii Reatini Editione, Antverpiæ Anno 1579. typis excusa, in ordine est LXXXIX. tomo III. Oper. fol. m. 317. Et inter Augustini Epistolas XI. est, tomo II. Oper. fol. m. 52. in medio: *Usq; hodie, inquit, per totas Orientis Synagogas inter Judæos hæresis est, quæ dicitur Mineorum, & à Phariseis nunc usq; damnatur, quos vulgò Nazaraeos nuncupant, qui credunt in Christum Filium Dei natum de Virgine Maria, & eum dicunt esse, qui sub Pontio Pilato passus est, & resurrexit, in quem & nos credimus. Sed dum volunt & Judæi esse & Christiani, nec Judæi sunt nec Christiani. Erant igitur מינים Judæis, qui origine & professione Judæi in Christum credebant, sed postea omnibus Christianis promiscuè id nominis tributum est. Nec est quod quis dicat, per מינים hæreticos, Epicuræos & Sadducæos hic notari, inde posse colligi, quod formula hujus Orationis ברכת האפיקורוס præcatio contra Epicuræos, ברכת צדוקים præcatio contra Sadducæos à Judæis vulgò vocetur,*

59

tur; Christianos autem neq; Epicuræorum, neq; Sadducæorum nomen mereri. Iis ergò nomen מינים immeritò hìc applicatur. Hoc, inquam, non est, quod quis obvertat. Si enim מינים hæretici Sadducæi sunt & Epicuræi propter adductam rationem, simili modò Christiani מיני hæretici erunt, quia hæc precatio etiam in Talmude ברכת המינים *precatio contra hereticos* (pro הצדוקים ברכת המינים lectum olim supra observavimus) appellatur, & Christiani communi hæreseos nomine à Judæis traducuntur. Adhæc מיני hìc Sadducæos esse ac Epicuræos ultrò & libenter confitemur; eos verò solos, exclusis Christianis intelligi, id est quod constanter negamus. Equidem nos non fugit מינים hæreticos, Epicuræis, & hos illis subinde contradistingvi, quâ de re notabilis occurrit locus apud Maimon. in Hilkos Theschuba, Cap. III. §. VII. & VIII. fol. m. 31. Col. II. in medio tomo I. Veruntamen aliquando & quidem in Talmude voces מינים & אפיקורוסין permutantur, sic ut hanc per illam explicent Christianos indifferenter modò מינים *hereticos*, modò אפיקורוסין *Epicuræos* nominando. In Sanhedrin fol. m. XXXVIII. Col. II. Christiani אפיקורוסין *Epicuræi*, mox מינים *heretici* salutantur. Elias Levita in Thisbi in voce פקר fol. m. 177 פקר כל שכן דפקר טפי וכן פוקרי המינים לשון מינות הוא והעקר שהוא נלקח מן אפיקורוס כי אפיקורוס הורה אנוש שלא היה בעל דת והנמשכים אחריו נקראים *in Talmude dicunt, quanto magis presumit, &c. item, presumunt heretici. Vocabulum hoc heresin significat, & origo ejus desumpta est à voce אפיקורוס. Nam Epicurus vir fuit, qui vixit sine lege, quem qui secuti fuerunt, Epicuræi fuerunt appellati.* R. Lipmann Carmen suum Memoriale, in quo Christianos acriter perstringit, fol. m. 107. sic orditur: מה אשיב לאפיקורוס הבנת להאביר ולהרוס תורת שומרי אמונים: *ecquid respondebo Epicuræo, qui adventat ad perdendum & destru-*

I endum,

endum, legem sacrosanctam fidelium? mox addit: אכן תשובה
 : למינים *sed enim parata est hereticis responsio.* Ad quæ Wagen-
 feilius in Confutatione hujus Carminis, fol. m. 120. ita scribit:
caterum Lipmannus, per Epicureos palam hic Christianos intelli-
git; nempe quia placebat vetus dictum, & ad illud voluit allu-
dere, itaq; retinuit antiquam vocem. At verò, quod nostris tem-
 poribus Judæi, in libris qui imprimuntur, Christianos notare volen-
 tes, pro nomine נוצרים Nazareni, quò verè iis significantur, ver-
 bum אפיקורוסים adhibent, id fit ut fucum nobis faciant, & ver-
 ba dent, quasi ea appellationes, minimè omnium ad nos, sed ad
 sue gentis hereticos veteres, Sadducæos, & Karæos, quorum reli-
 quia supersunt, vel eos, qui in extremis orbis plagis reperiuntur
 idololatrias attineant. Buxtorfius in Lexico Talmudico, fol.
 m. 195. sæpe etiam Epicurus idem est quod hereticus, nam qui ne-
 gat articulos fidei, meritò dicitur hereticus. Hinc המינים hereti-
 tici, & אפיקורוסין inter se permutantur. Sic ubi in Talmud Ve-
 netò est המינים ibi Talmud Basiliensè habet אפיקורוסין: ut,
 אפיקורוסין לתשובה ad responsonem contra hereticos, Bava
 Basra fol. 91. I. pro eo communiter dicitur: לתשובה המינים.
Vocem autem המינים usurpare recentiores renuunt, quia innotuit
abundè, eâ Christianos intelligi. Alteram autem putant genera-
 tiorem esse. Hinc & illa Rabbiorum: הוי שקוד ללמוד תורה מה
 : אפיקורוס: esto vigil ad discendam legem, ut possis re-
 spondere heretico, Sanhedrin, fol. XXXVIII. 2. שיהא ישרה לכו
 : אפיקורוס: ne inclinet cor suum ad opiniones hereticas.
 אפיקורוס נכרי hereticus extraneus, id est, Christianus. אפיקורוס
 ישראל hereticus Israëlita, qui magis est hereticus quàm Christia-
 nus, quia scit, aut scire debet legem; Christianis autem nulla est
 lex data, ut ipsi dicunt. H. I.

§. XXXII. Denique (3) זרון מלכות *regnum superbia,*
 Romanum Imperium significare volunt. Imperium Turci-
 cum peculiari nomine מלכות ישמעאל *imperium Ismaëliticum*
 appel-

appellant, eò quod ab Ismaele oriundi sint Turcae. Imperium verò Romanum / מלכות ארום / מלכות רומי / מלכות עשו / מלכות הרשעה / מלכות זדון ; *imperium Idumaicum* ; *imperium Romanum* ; *imperium Esauicum* ; *imperium impium* ; *imperium superbum* & *arrogans* vocant. Ne verò injuriam ipsis facere videamur, ex scriptis eorum aliquot saltem in medium proferemus testimonià , ut candidus lector inde augurari valeat, quid per מלכות זדון *regnum superbum* , מלכות הרשעה *regnum impium* intellectum velint. Mass. Schabbas fol. m. XV. Col. I. post medium: קפ שנה ער שלא הרב הכית פשטה : *centum octoginta annis, antequam destrueretur Sanctuarium, extendit se regnum impium super Isr ael.* רשי ad ea מלכות הרשעה רומי *regnum impium est Roma.* התחילו לכובשן *extendit se, id est, Romani ceperunt subjugare Israël.* R. Abraham Seba in Zeror Hammor fol. m. 162. Col. II. אל תשכח זדון כלכות ארום הרשעה, אשר פנו למעלה, ואומרים בכל יום איה אלהיך: *memento Deus, nec obliviscere superbia impii Edomitarum regni, quod sursum respicit, & quotidie dicit: ubi est Deus tuus?* R. Bechai de hac precatiuncula in Kad Hakkemach fol. m. LXXX. Col. I. sic scribit: ברכת המונים תקנו אותו לעקור מלכות: *precationem contra haereticos, ordinarunt in impii illius imperii excidium, h. e. in Romani Imperii, & omnium Christianorum Magistratum, qui Judæis dominantur, excidium.* Et postquam verba Psalms CXXIV. v. IV. & V. *tunc aqua submersissent nos, &c.* de Christianis exposuisset, in hæc tandem scribit verba: קרא מלכות ארום המים הזדונים: לפי שעיקר אמנתם הוא שחם נטבליים במים: *vocat David regnum Edomiticum, aquas superbas, quia fidei articulus apud eos est, ut aqua baptizentur.* Hunc sequitur Moses Israël Demercato Comment. in Psalmos, fol. m. 104. זגלורת הארוך הזוה אמר אזי עבר על נפשינו המים הזדונים

הודונוים כי מלכות הזאת נקראת ממשלת זדון:
 & contra exilium hoc prolixum ait: tunc transissent super ani-
 mam nostram aqua superba, &c. quia regnum hoc, Christiano-
 rum scil. vocatur dominium superbum. Ecquid autem hoc dif-
 fert à זדון מלכות regno superbo?

§. XXXIII. Quæ in contrarium à Judæis eorumque
 defensoribus affèruntur, infirmò admodum nituntur tibicine.
 Primò dicunt se neutiquam Imperatores, Reges, ac Principes
 Christianos execrari, sed Judæos Romanos, pro Pontifice
 Romano; Germanos, Bohemos & Austriacos pro Imperato-
 ribus Romanis, omnibusque Electoribus ac Principibus Ro-
 mani imperii; Polonos pro Rege suò, & quemlibet cœtum
 in specie, pro Magistratu cujus imperio subest, ardentissimis
 Deum invocare precibus. Prolixè hæc de re egit R. Asa-
 rias in Meor Enajim, Cap. LV. Parte III. ubi inter alia, consue-
 tudinem hanc pro Principibus orandi, ut bonam ac piam
 hisce laudat verbis: וכן המנהג אשר לתוספת חזוק נמצא
 בקצת הקהילות לברך את שריהם וכל משרתיהם
 הוא באמר מנהג תיקון למצוה בעיני אלקים ואדם
 : confuetudo illa, quæ majoris roboris ergò in quibus-
 dam conventibus hodie obtinet, ut pro Principibus suis, omnibusq;
 eorum ministris orent, pia certa & laudanda est constitutio,
 per quam Dei hominumq; gratiam & successum promereri licet.
 Verum est, quod pro incolunitate Christiani Magistratus,
 preces in quibusdam conventibus, die sabbathi fiant. Ger-
 manis hæc solennis est formula, quam liber noster precum
 fol. m. 91. Col. II. ita exhibet: הנותן תשועה למלכים
 ומשלה לנסיכים מלכותו מלכות כל עולמים
 הפצה את דוד עבדו מחרב רעה הנותן בים דך
 וברום עוים נתיבה הויה יברך וישמור וינצור ויעזור
 וירומם ויגדל וינשג למעלה את אדוננו המלך
 פלוני ירום חודו מלך מלכי המלכים ברחמי ישמרתו
 ויחיירו

ויהייתו מכל צרה ויגון ונזק יציליהו וידבר עמים תהרה
 רגליו ויפול שונאיו לפניו ובכרל אשר יפנה יצליחו מלך
 מלכי המלכות כרחמיו ותן בלבו ובלב כל וועציו ושדיו
 רחמנות לעשות טובה עמנו ועם כל ישראל ביטוי
 וביטוי תשיע יהודה וישראל ישכון לבטח ובא לציון
qui dat salutem Regibus, & imperium Principibus, ejus regnum in omnia secula durat.
Qui Davidem servum suum à noxio gladio liberavit, & per
mare viam, & per tam validas aquas semitam praeiuit, is bene-
dicat, custodiat, seruet, iuret, extollat, exehat, ac ad summum
exaltet Dominum nostrum, Regem hunc vel illum, exaltetur ma-
jestas ejus. Rex omnium Regum, pro magna misericordia sua,
custodiat eum, eruat eum ex omni angustia, & merore & damno,
eripiat eum, subjiciat populos sub pedes ejus, precipites agat inimi-
cos ejus, in conspectu ejus, & omnia capta ejus secundet. Rex Reg-
um omnium pro magna misericordia sua, flectat & ejus, &
omnium consiliariorum, & principum ejus corda, ad misericor-
diam, ut bene nobis faciant, totiꝰ Israël, in diebus ejus, & die-
bus nostris; ut Juda salvetur, ac Israël tranquille habitet, & in
Zion veniat Redemptor. Ita fiat! & dicamus Amen! Quemad-
modum autem pro Magistratu Christiano orant: sic etiam
contra eundem preces suas dirigunt. Pro eo orant, ut, quam-
diu Christianorum imperio subsint, Magistratui nostro Deus
bene esse velit, quò felicitatis ejus bonorumque ii quoque
participes reddantur; Imperatores, Reges, Electores ac Prin-
cipes non crudeles sed clementes erga se experiantur, vi-
tamque tranquillam & quietam sub sceptro eorum felici,
omnibus diebus vitæ suæ agant. Judæi proinde non tam
Magistratûs Christiani, quàm commodi proprii causâ, Deum
precibus suis invocant, orantes: Rex Regum flectat corda prin-
cipum ad misericordiam, ut bene nobis faciant, Juda in diebus no-
stris salvetur, ac Israël tranquille habitet. Contra imperium

Romanum precantur, ut duræ servitutis vincula, quibus constricti tenentur, tandem rumpantur, vires ejus sensim minuantur, suæ autem indies crescant & augeantur; damnable Christianorum potestas debellectur, Respublica eorum funditus evertatur, rerumque omnium ubivis potiti, in servitutem eos redigere possint. Hæc & non alia genuina est causa, cur, Imperii Romani tam anxii expetant votis, cito in diebus suis, interitum, quia firmissimè credunt & nullatenus dubitant, tum dies Messiaæ certò venturos, quibus regnum Israelitarum, cui omnes populi Regesque subjiciuntur, ac instar servorum communium ministrabunt, in universo plantabitur mundo; religio Christiana cum Imperio Romano & Magistratu Christiano destruetur; Deusq; vindictam in omnes suos sui que populi hostes exercebit.

§. XXXIV. Ita sibi blandiuntur in libro רוכל lib. I. Parte I. de Adventu Messiaæ, fol. m. 158, 159. ubi inter decem consolationes, Judæis tempore Messiaæ repositas, has quoque recensent. חמישית שעתידין ישראל למלך על כל העולם כורו משפה לשפה שנאמר כי הנוי והממלכה אשר לא יעבדוך יאברו וגו; וחזרון כל העולם כולו על דיני של הקבר לתורתו שנאמר אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרן כלם בשם ה' שישורת שעתיד הקבר לאבר את כל אויביו ויעשרו בהם נקמות שנאמר ונומ; *quinta consolatio est: regnum Israelitarum super totò mundo futurum est, ab uno mari ad aliud, prout dicitur: nam gens & regnum, qua non servient tibi, peribunt, &c. Rf. LX. 12. Redibitq; totus mundus ad judicium Dei, ad legem ejus, prout dicitur: tum enim convertat ad populos labio perspicuo, ut omnes invocent nomen Domini, &c. Zeph. III. 9. Sexta consolatio est, quod Deus perdet omnes hostes suos, ac de illis vindictam sumet, prout dicitur: & exercebo vindictam meam in Edomo, &c. Ezech. XXV. 14. Abarbanel מעיני הישועה*

Num. LXI. LXII. LXIII. fol. m. 9r. Col. III. in medio:

נבכה שנצב לריב ה' ויעמוד לדין עמים בסוף ממשלת
 רומי ואומות הנוצרים כמש' וערוק יומן יתיב ואמר דינא
 יתיב וספרים פתחו וגו' וזה לה' נתקיים עדין נבכה
 שבחטה מה שיאמינו הנוצרים ודחם תחרב מלכות
 רומי רבתה ויכלו בני אדום כמו שאמר מן קל מליה
 רברבתה די קרנת ממללת וזה לה' נתקיים עדין
 נבכה שגם שלטנות שאר האומות ומלכותם יתבטל
 בזמן הישועה כמו שתתבטל מלכות רומי וכמש' ושאר
 וחותה העריו שלטנהו וגו' וזה לה' נתקיים עדין:
praedixit Propheta Daniel, Deum sessurum ad litigandum, & ju-
dicandum populos, in fine Imperii Romani, etiam gentem Christia-
norum, prout dicit: & antiquus dierum sedit, Cap. VIII. 8. item
v. 10. iudicium sedit, & libri aperti sunt, & hoc nondum impletum
est. Praedixit, propter peccatum religionemq; Christianorum in
Jesum credentium, imperium magna Roma esse destruendum,
& filios Edom absumendos, prout dicit: propter vocem sermonum
grandium, quos cornu loquebatur, &c. v. 11. & hoc nondum im-
pletum est. Praedixit, etiam dominationem aliarum gentium tem-
pore redemptionis esse abolendam, eodem modo quò Imperium Ro-
manum destruetur, prout dicitur, & reliquis bestiis ablata est po-
testas, &c. v. 12. & hoc nondum impletum est. Et ad Cap. IX.
 12. Efaia, fol. m. 88. Col. II. ita scribit: ובמקום שהאומות
 החריבו ירושלים והרסו חומותיהם עתה המה יבנו
 אותם ויביאו עצים יקרים לבנות בירת המקדש וכולם
 יהיו נכנעים ועובדים לישראל ומעשירים אותו:
eritq;, ut qui antea vastaverant Hierosolymam, ejusq; muros de-
struxerant, nunc eos adificaturi sint, pretiosaq; ligna ad adificium
domus Sanctuarii allaturi; omnes vero se incurvabunt, & servi-
ent Israëlitis, eosq; divites reddent. Imò unicuiq; Judæo, tem-
pore Messiae, lo' מאומות העולם שני אלפים משמשין לו
servient ex gentibus mundi, bis mille

mille & octingenti servi, in Schabbas fol. m. XXXII. Col. II. in medio. Vide: שׁוֹר ad h. l. Bartolocci Bibl. M. Rabbin. tomo I. fol. m. 508. Col. II. & 549, & seq. Et tom. III. fol. m. 377.

§. XXXV. Neque majoris momenti est quod urgent, preces hasce adhiberi à Judæis, longè lateque in omnes terrarum angulos dispersis, iis quoque in locis, ubi Christianorum nomen, Imperiumque Romanum incognitum. Sed quæ ista consequentia? Judæi istis in terris, ubi Christianum nomen, Imperiumque Romanum incognitum, precibus hisce contra Imperium Romanum, Christianumque Magistratum non utuntur, E. nec Judæi sub Imperio Romano & Christiano viventes, eas, contra illud adhibent. Perinde enim est acsi aliquis ita concludere vellet: Judæi istis in locis, ubi Christianorum nomen Imperiumque Romanum incognitum, ignorant, Christianos etiam in Filium & Spiritum S. credere; Christum pro verò Deo, unicò Redemptore & Mediatore humani generis agnoscere; baptizari, corpore ac sanguine Christi in Eucharistia ad vitam æternam nutriri; Ignorant illi, cui fasces Imperii Romani, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ, & Belgii sint concrediti; E. rerum omnium istarum destituuntur cognitione Judæi incolæ Europæ. Adhæc & illi, non tantùm in specie contra suos, ubi sedem fixere, verùm etiam in genere fratrum suorum ubique, sub Imperio quoque Romano, & inter Christianos, in exilio habitantium hostes, hanc proferunt, (dummodò copiam formulæ istius à suis majoribus fuerint nacti, de quo non immeritò aliquis dubitare posset) recitantque Evlogiam. Novò nos adoritur telò R. Lipmann in suo Nizzachon, Num. 347. fol. m. 193. in fine, cujus robur in eò consistit, Judæos orare, ut מַלְכוּת זְרוּן regnum superbum, seu ii, qui nefariò ausu, contra fas & æquum omne, ad summæ majestatis fastigium aspirant, & de solio suo, legitimos dominos renique

gniq; successores, dejicere moliantur, brevi extirpentur, con-
 terantur & excindantur. Ita verò ille: ראה שאין אני אומרים
 מלכי הגוים תעקר או מכלי הנצרים אלא מלכות זרון והמה אותם
 שאינם מזרע המלוכה וממליכים מעצמם ועומרים בזונם
 ערי המלכים הישרים לבטלם ומקלקלים המלכויות
 והמדינות ובורה נקרא מלכות זרון וראוי להתפלל עליהם
vide, nos non dicere, Reges gentium excinde, aut Re-
ges Christianorum, sed regnum superbum. Tales autem sunt illi,
qui, cum non sint e semine regio, ad regnum tamen se ipsos eve-
hant, & pro superbia sua in Reges insurgunt legitimos, ad eos
abolendos, evertuntq; regna ac provincias. Et de tali bene dicitur
regnum superbum. Et decet omnino contra tales orare, ut destru-
antur. Telum hocce sequenti excipimus clypeo sive respon-
 sione: frustra recutitus se torquet, longè aliam hisce affin-
 gens mentem verbis, verissimamque suorum Patrum, ex solo
 pruritu contradicendi, sugillans rejiciensq; explicationem.
 Et quis unquam audivit, eos, qui vi, armis, per cuniculos
 ac media illicita, thronum occupant alienum, aut conscen-
 dere nituntur, זרון מלכות regnum superbum appellari: Talis-
 modi homines, si ordinarium suum Regem ac Principem, ut
 subditi ordinarii adoriantur, מורדים rebelles; si verò in regia
 sint constituti dignitate, hostes ac invasores regni, quibus
 Deus interitum minatur, Ef. XXXIII. I. audiunt. Quis Absol-
 onem, qui corda virorum Israël furabatur, exploratoribusq;
 in univ. erfas tribus Israël emissis, præcipiebat: *statim ut audi-*
veritis clangorem buccina, dicite: Absolon Rex creatus in Hebron,
 II. Sam. XV. 10. aut Jerobeamum decem tribuum Israel Re-
 gem illegitimum, duos aureos vitulos, unum in Bethel, & al-
 terum in Dan erigentem, I. Reg. XII. 8. pro מלכות זרון regno
 agnosceret superbo, & non potius pro מורדים rebellibus?
 §. XXXVI. Tandem volunt זרון מלכות hic non idem
 esse quod *regnum superbum*, sed *potestatem superbam*, quâ alius,
 K etiam

etiam privatus, altò superciliò proximum despicit, seq; supra eum extollit. Voces מלך & מלכות in se consideratas, nusquam putant in literis sacris V. T. regem aut regnum denotare, nisi alia vox, significationem regnandi denotans, adjiciatur. Probationis locò adducunt verba ex Josuæ XII. 24. quod *triginta reges & unus contra Josuam unò die convenerint, ac pugnaverint.* Hos pro veris non agnoscunt Regibus certi alicujus regni, sed quod tantùm potestatem summam in exercitum, quem propriis conscripserant sumptibus, exercuerint, sibi certò persvadent. Sed quid? Num ideo hi Reges nomine regio privandi, quia tam potentes, ut moderni Reges, quorum sceptrum, coronam ac purpuram, tot regna ac provinciæ adorant, non exstiterent? Istis enim temporibus, mundo condito proximis, Regis titulò ornabantur, qui imperiò summò, in unam aut plures civitates, territoriaq; ab istis dependentia, fungebantur. Vide Gen. XIV. 2. ubi *Regum Sodome, Gommorrae, Adamae, Sebojim* &c. mentio fit, & v. 18. Melchisedech *Rex Salem* dicitur. Et cum expressè Reges Jos. XII. dicantur, quis contra intentionem Spiritus S. regium illis denegabit imperium? Petunt quoque *לֵךְ עִי אֶפְרַיִם*, tanquam ex tripode pronunciantes, voces מלך & מלכות nudè positas, nunquam in significatione regnandi, nisi cum alia, vim hanc exprimente, conjungantur, deprehendi. Vana hæc ac inepta esse probant loca, Gen. XVII. 6. *וּמַלְכִים מִמֶּךָ יֵצְאוּ* & *Reges ex te egredientur.* Conf. v. 16 & Cap. XXXV. II. I. Sam. VIII. 5. 6. Deut. XVII. 14, 15. Prov. VIII. 15. *מַלְכִים יִמְלֹכוּ וְרוֹחַסֵּי צְדִיקָה* *per me Reges regnabunt, & principes decernent justitiam.* Dan. II. 21. *וְהָיָה מַלְכוּתָא מַלְכוּתָא מִלְכֵי וְהָיָה מַלְכוּתָא מִלְכֵי* *ipse removeat Reges, & stare faciat Reges.* Est. I. 7. *וְהָיָה מַלְכוּתָא מִלְכֵי* *vinum regni, Dan. II. 44. suscitabit Deus caelorum regnum quod in aeternum non corrumpetur.* Negari quidem non potest, voces מלכות & מלכה non solum regna pro-

proprie dicta complecti, sed quicquid in mundo potens est significant enim imperium, dominationem, & potestatem in genere, ut & nomen מלך gubernatorem, ducem, præfectum; quod autem זרון מלכות, hic, in genere, idem esse volunt, quod potestas superba, tum summorum tum inferiorum, sic ut sensus sit, *confringe Domine Deus Reges, principes, aliosq; superbiae deditos in mundo*, id gratis dicitur; quia superbi præ cæteris cristas erigentes, neque in sacro codice. neque in communi vitâ, זרון מלכות regnum superbiæ, sed זרים absolute salutantur. Committunt quoq; manifestam fallaciam petitionis *ἢ ἐν ἀρχῆ* ita inferendo, in quibusdam locis scripturæ vocabulum מלכות idem est quod potestas, & dominatio E. & hic per זרון מלכות talis potestas & dominatio intelligenda.

§. XXXVII. Coronidis locò addimus, formulam hanc tantæ apud Judæos esse authoritatis, ut, si legatus Ecclesiæ erret, eamque consvetò ordine ac modò in publico Synagoga conventu non legat, suspectus hæreseos fiat, quod dicitur ex Maimon. Tractatu de Precibus, Cap. X. §. III.

שׁוֹשֵׁב שְׂעוֹר וְנִכְהָר וְלֹא יָדַע מִדוּכָן יִתְחַוֵּל וְשָׂהָה שְׂעוֹר
 יַעֲמֹד אַחַר תְּחִתּוֹ וְאִם טַעָה בְּבִרְכַת הַמִּינִים אִין מִמְתַּיִנִן
 לוֹ אֵלֶּא מִיָּד יַעֲמֹד אַחַר תְּחִתּוֹ שְׂמָא מִינֵיהּ נִזְרָקָה בּוֹ וְהוּא שְׂלֵא
 תְּחִתּוֹל בְּה אַבְל אִם תְּחִתּוֹל בְּה מִמְתַּיִנִן לוֹ שְׂעָה וְלֹא יִהְיֶה
 : שְׂעוֹר : *si legatus Ecclesiæ erret, & perplexus reddatur, & unde incipiendum sit, ignoret ac ad tempus moretur, alius locum ejus explet. Si verò in Evlogia contra hæreticos erret, tempus subsistendi ei non concedunt, sed è vestigio alius illi succedit, quia fortè hæresi est infectus. Id tum demum obtinet, quando eam non incepit, sed si in ea jam versetur, ad tempus eum expectant. Aliter verò (qui ad hoc munus eligitur) tempore isto rebellem se non exhibeat.* Verba posteriora doctus quidam Philologus, malè contra sensum autoris ita

transtulit: *ne secundus etiam eodem tempore hic refractarius fiat*; id ex Mass. Berach. Cap. V. Misch. III. ubi hæc phrasim occurrit, colligimus: *יעבור לפני התיבה ושעה יעבור: אחר תחתיו ולא יהא סרבן כאותה שעה: qui prodit ante arcam, si erret, prodeat alio loco ejus, & ne sit tempore illò refractarius*; hoc est, ne reluctetur vel tergiversetur diu illò tempore. Schylchan Aruch parte I. de Precibus, Sect. 126.

ש' שטעה ודילג אחת מכל הברכות וכשמזכירין אותו ודע §. I. לחזור למקומו אין מסלקין אותו אבל אם דילג ברכת המינים מסלקין אותו מיר שמא אפיקורוס הוא ואם התחיל בה ושעה מסלקין אותו אין מסלקין אותו: *legatus Ecclesie, qui erravit transliendo aliquam ex precationibus, & quando ipsi in memoriam revocant, qui novit redire ad locum suum, non remonent eum. Verùm si transliat precationem contra hæreticos, remonent eum statim, ne forte Epicurus sit, si verò eam inceperit & erraverit, non remonent eum.* Desumpta hæc sunt ex Arba Turim, Parte I. Orach Chajim, tractatu de precibus, Num. 126. fol. m. XXV. Col. III. ubi locò verborum הוא אפיקורוס הוא שמא מין הוא *forte hæreticus ille.*

§. XXXVIII. Hæc sunt, Benevole Lector, quæ tecum de precibus Judæorum Alenu Leschabbeach & Velammalschinim, communicare voluimus, ut ostenderemus, Christianis non deesse rationes, cur eas suspectas semper habuerint, & adhuc habeant. Neq; mireris nos argumentis duntaxat probabilibus hætenus pugnasse; non enim rerum omnium dantur demonstrationes, ut veteres nonnulli voluerunt, inter quos fuit & Empedocles, quos Aristoteles refutat I. Post. III. Et Lib. II. Met. Cap. III. *Certitudinem*, inquit, *Mathematicam, τὴν ἀνεπιβολομένην μαθηματικὴν, non oportet in omnibus querere, sed in iis solum, quæ non habent materiam; in naturalibus non item. Tota enim ferme natura materiam habet.* Quod etiam repetit

I. Eth.

I. Eth. I. & VII. vide Andron. Rhodium ad J. Eth. I. Quaedam, ut prima principia, non nisi dialecticè à posteriori probantur; si namq; etiam primorum principiorum daretur demonstratio, utiq; cum demonstratio omnis sit ex prioribus, accideret, ut quicquam primò prius esset. Sic Philosophus illud principium simpliciter primum: *impossibile est idem simul inesse eidem, & non inesse*, variis argumentis dialecticis probat, Lib. III. al. IV. Met. Cap. 4. Et Lib. XI. Met. Cap. 5. Et hæ rationes tum, cum alias firmiores, materia subjecta non admittit, sufficient; aliàs omnes quæstiones, in Theologorum & Philosophorum scholis, propositionibus ἐπιδησις confirmatæ, essent eliminandæ. Malè quoq; Theologi & Philosophi auditoribus suis consulere, talia problemata, quæ non nisi dialecticè ventilari possunt, proponentes. ἀπειθεσία proinde τῶν ἀδελφικῶν laborant, quibus hic noster labor propter argumenta dialectica displicet, *nescientes quorum oporteat querere demonstrationem, quorum non*, Lib. III. al. IV. Met. Cap. IV. Atque hinc factum, ut SERENISSIMUS AC POTENTISSIMUS NOSTER REX, preces Alenu Leschabbeach, Judæis, quas suspectas modò habuit, cum aliter rei veritatem, SACRA REGIA MAJESTAS, juramentò quoq; quod, perjurium metu imminentis periculi, ne scil. in exilium mitantur, aut gravem experiantur pœnam, non curantes, more consuetò vilipendunt, (ita namq; in exordio novi anni, dieq; expiationis orant: כל נדרי ואסרי ושבועי וחרמי וקונמי וקנסי וכנויי דנדרנא ודאשתבענא ודאחרומנא ודאסרנא על נפשנא מיום כפורים זה עד יום כפורים הבא עלינו לטובה ככולהון איחרטנא בהון כולהון יהון שרון שבוקין שבותין בטולין ומבוטלין לא שרירין ולא קימן נדרנא לא נדרי ואסרנא לא ומבוטלין: לא שבויעות: ודאסרי ושבויעתנא לא שבויעות: vide Machsor Parte I. fol. m. 60. Col. I.) eos terrens, in apricum producere non potuerit, in

hoc Regno, cæterisq; suis Provinciis, severissimè interdixerit. Verba SERENISSIMI AC CLEMENTISSIMI NOSTRI PATRIS PATRIÆ, AC NUTRITII LONGE MUNIFICENTISSIMI, in edicto perpetuo, inter alia, hæc sunt: Ob nun wol auch wegen des Ausseyens / und Hinwegspringens es ihnen an Ausrede nicht ermangelt / sie auch überall zu Abschwe- rung des aufs schärfste projectirt. gewesenen und ihnen vorge- lesenen Eydes sich erboten / so haben Wir dennoch aus Landes- Väterlicher Sorgfalt gegen alle unsere Unterthanen mehr Liebe vor sie / als sie selbst des Erbarmens über sich gehabt / und daher unseren Commissarien allergnädigsten Befehl ertheilet / zu Ab- legung des Eydes sie nicht anzuhalten / in mehren Erwegung / daß wir doch dadurch biß auf den Grund der Sachen nicht kommen würden / die Entheiligung aber des Allerheiligsten Namens Gottes sehr zu besorgen stünde / bey einem Volk / daß den Eyd nach der Lehre einiger unter ihnen zu vernichten / und hier insonderheit aus Furcht der unausbleiblichen Gefahr vor zulässig halten dürffte.

Weil aber dabey die Ehre Unseres Gottes / Herrn und Heylandes Christi Jesu verhärdiget / erhoben / und vor allem Volk erkant werden muß / und zum Preis der Majestät unse- res Gottes / weit sicherer seyn wil / dasjenige / so verdäch- tig ist / und als Gotteslästerlich angegeben worden / schlechterdings abzuschaffen / als mit Gefahr über das ganze Land / und alle seine Einwohner / längerhin zudulden. So wol- len / setzen und ordnen wir hiermit / und in Krafft dieses / daß von nun an / biß zu ewigen Zeiten kein Jude / Mann oder Weib / jung oder alt / in unseren Landen / bey Verlust daraus alsofort gejaget zu werden / weder in der Schule / noch in seinem Hause droben angeführte Worte des Gebehrs: Alenu leschabbeach:

שרם כורעום ומשתחוים להבל וריק ומתפללים ללה ישיע:
Sehehem coreim umistacharvim lebevel varik umitpallelim le lo
jofchia, brauchen / behten und aussprechen / dabey ausspucken
 und hinweg springen / auch den Kindern nicht beybringen solle -
 Diejenigen aber / welche ohne daß man es erführe / solches thun /
 und ins geheim mehr berührte Worte / zur Schmach unsers
 Heylandes mit dem Munde / oder auch in ihrem Herzen spre-
 chen möchten / wollen wir der Göttlichen Allmacht / die auch die
 verstockten Herzen ändern und erweichen kan / überlassen haben /
 and wird Christus Iesus unser Herr und Erlöser / seine Ehre
 zur rechten Zeit schon zu retten wissen. *Nec laude sua Judaei huic*
in oris nistris, privandi, qui mandatam SERENISSIMI AC
POTENTISSIMI NOSTRI REGIS, summam animi sub-
missione ac obedientiam, in publicis suis conventibus, ex-
osculantur, ac cernuo, sine ulla contradictione, venerantur
vultu; quibus etiam SACRA REGIA MAJESTAS omnem
clementiam, tutelam, defensionem ac patrocinium, ut ceteris
fidelibus subditis promittit ac offert, ita pergens: Die
 nun hierin Unserm allergnädigsten und ernstlichen Willen ge-
 horsamst nach leben werden / haben sich Unsers Landes Bär-
 terlichen Schutzes und Schirms / wie andere getreue Unter-
 thanen / noch fernerhin aller unterthänigst zu erfreuen / die Über-
 treter aber die oben angedeutere / ja nach Befinden der Um-
 stände / gar Leib- und Lebens-Straffe unausbleiblich zugewar-
 ten. Wassen wir hiemit allen in unserm Königreich und Lan-
 den verhandenen Regierungen / Justiz-Collegiis, Höhern und
 Niedrigen / Geist- und weltlichen Gerichten / Obrigkeiten in
 Städten und auf dem Lande / auch dabey Unseren Fiscalischen
 Bedienten allergnädigst und zugleich ernstlich anbefehlen / hier-
 über ein wachendes Auge zu haben / und so lieb ihnen ist
 schwehre Verantwortung bey Uns / oder vielmehr bey dem
 strent-

strengen Richterstuhl Jesu Christi zu vermeiden/ über dieses
Unser ewiges Edict treu eyfferigst zu halten.

Tu autem, o Pater misericordiarum, cujus clementia non est consumpta, nec defecit misericordia, sed quotidie recens est, qui Judeos ex omnibus gentibus, linguis ac populis, in populum tuum, gregemq; pasui tui elegisti, aufer velamen super corde eorum jacens, ut omnes detecta facie, splendorem Domini specularantes, in eandem transformentur imaginem, splendore perpetuando, tanquam à Domini Spiritu. Da spiritum novum in pectora eorum, ac sublatò lapideò corde, illis cor carneum largire; Et datò in pectora eorum tuò spiritu, fac ut in statutis tuis ambulent, judicia tua custodiant, ac faciant. Misereere eorum, ex quorum patribus est Christus, quod ad carnem attinet, qui est super omnia DEUS collaudandus in sempiternum, & ad sanio rem mentem eos reduc, ut calumniis ac blasphemis aliquando abstineant, & Filium tuum aeternum Jesum Christum, quem unicum Salvatorem, Redemptorem ac Pontificem totius mundi, Regem virorum & mortuorum constituisti, ac à dextris tuis sedere, in extremò judicio univ ersum hominum genus videbit, tandem venerari incipiant, ut unus grex & unus pastor ex gentibus & Judæis fiat, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui unà cum Patre & Spiritu S. sit laus & gloria in secula seculorum, Amen!

ברוך יהוה אלהים אלהי ישראל עשירי נפלאותי לברו
וכבודו שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל
הארץ אמן ואמן:

☉ (O) ☉

Be. 3261.

80

ULB Halle

3

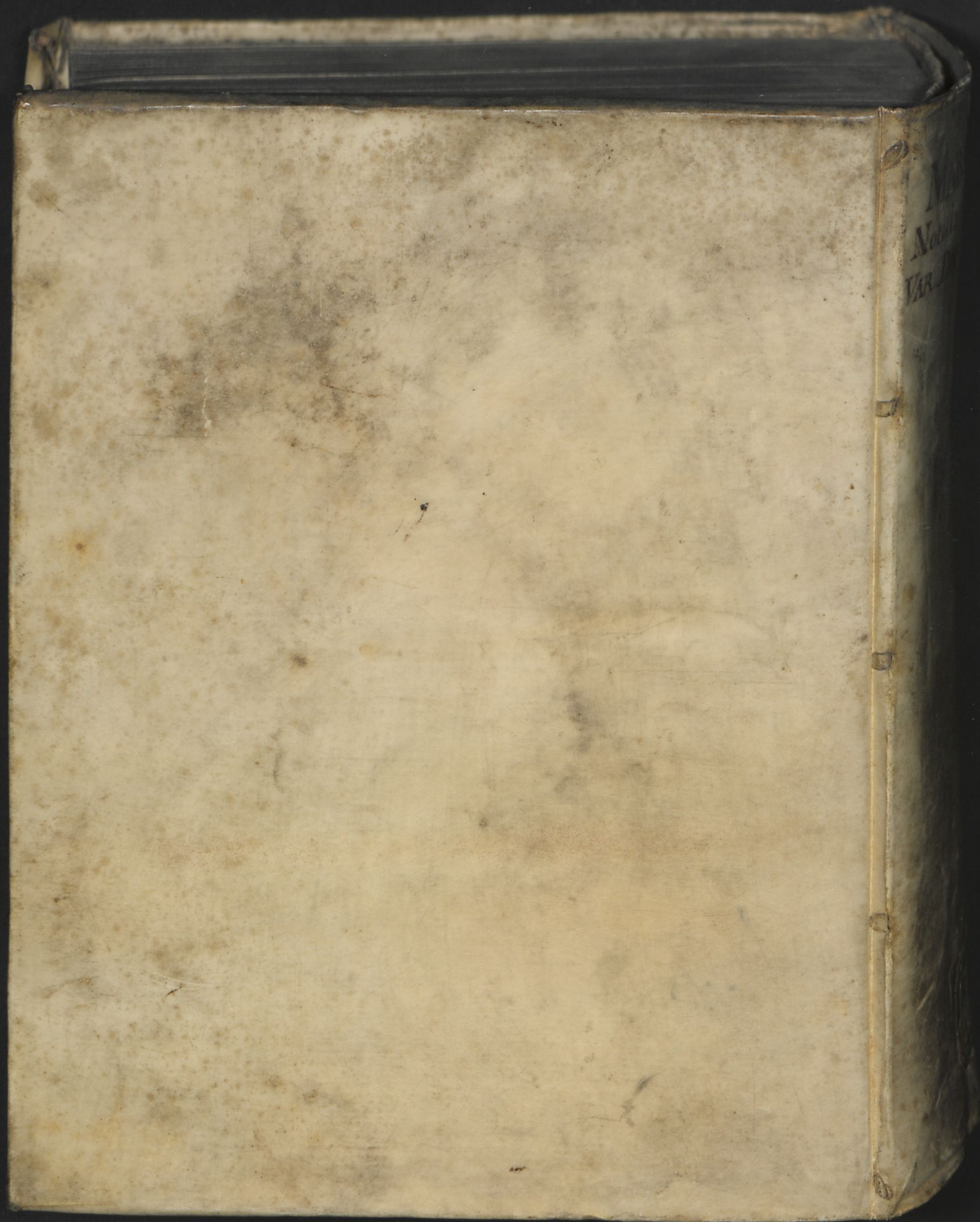
001 602 624

10/17

11/17

DISPUTATIONUM ACADEMICARUM,
PRIOR,
De

PRECIBUS JU-
DÆORUM ALENU LESCHAB-
BEACH, ET VELAMMALSCHINIM,

Quarum hæc, Jussu
SERENISS. AC POTENTISS. REGIS PRUSSIÆ,
EIS INTERDICTÆ, IN ILLIS VERBA BLASPHEMA, RE-
DEMPTOREM NOSTRUM CONCERNENTIA, OMITTENDA,

Quam,
DIVINA FAVENTE GRATIA,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO atq; EXCELSISSIMO PRINCIPE ac DOMINO,

DOMINO FRIDERICO
WILHELMO,
REGNI PRUSSIÆ AC ELECTORATUS

BRANDENBURGICI HÆREDE. &c. &c. &c.
SENSU SUPERIORUM
IN ILLUSTRIBUS ALBERTINA,

publicè tuebitur,
CHRISTIANUS WILHELMSON ^K

S. Theol. D. & Profess. Ordinar.

RESPONDENTE

JOHANNE LUDOVICO BOYE,

Reg. Pruss.

IN AUDITORIO MAJORI.

Ad diem Augusti ANNO M DCC IV.

REGIO MONTI,

Typis FRIDERICI REUSNERI, SAC. R. MAJ. & ACADEM.

Typograph. Haredum,